

ERAGINAREN EBALUAZIOA

ADITU IV, III eta II proiektuak

GARABIDE

Azken Txostena¹

Ebaluatzaileak:
Izaskun Bengoechea
Diana Castillo
Lara González (kood.)

Izaskun Bengoechea (tradc.)

Bilbo, 2020ko martxoa

¹Gaztelaniaz aurkeztutako jatorrizko txostenaren itzulpena da hau, prozesuaren zatirik handiena gaztelaniaz egin baitzen, batez ere Kolonbiari dagokionez. Itzulpena geroagokoa da eta egilea Izaskun Bengoetxea da.

Aurkibidea

1. Sarrera.....	3
1.1 Aurrekariak, proiektuak eta ebaluaketaren helburuak.....	3
1.2 Ikupegia eta metodologia.....	4
1.3 Ebaluazio azterlanaren baldintzak eta mugak	8
2. Testuinguruaren azterlana.....	10
2.1 Latinoamerikako problematikaren berriazko testuingurua.....	10
2.2 Caukako (Kolonbia) egoeraren testuingurua: kasu-azterketa.....	11
2.3 Garabide-ADITU lanaren historia berreskuratzea: Estrategiak, eragileak eta ikaskuntzak 2012-2019.....	13
3. Aurkikuntza Nagusiak.....	18
3.1 Aztertutako estrategien lorpen nagusiak eta eragina.....	18
3.2 Zeharkako ikuspegiaren azterketa: generoa, giza eskubideak eta ekologia.....	34
4. Ikasitako ikaskuntzak eta gomendioak.....	39
4.1 Ikasitako ikaskuntzak.....	39
4.2 Gomendioak.....	41
Eranskinak.....	46
I. Berrikusitako bigarren mailako iturrien zerrenda	
II. Ebaluazioaren matrizea	
III. Landa-laneko agenda Kolonbian	
IV. Inkestaren formatua	
V. Ikasleei egindako inkesten emaitzak aurkeztea	
VI. ADITU historiako tren-tailerra Garabiderekin	
VII. ADITU programaren azpiko aldaketaren teoria	
VIII. Erakundeak sendotzea	
IX. Jardunaldien taula eta haien balorazioa	
X. Balorazioarekin garatutako proiektuak	

1. SARRERA

1.1 Aurrekariak, proiektuak eta ebaluaketaren helburuak

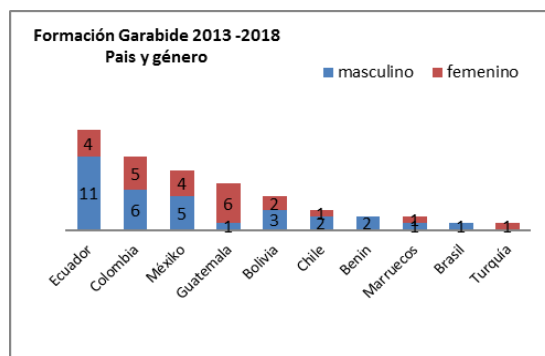
Garabide Kultur Elkarte hegoaldeko hizkuntza-komunitate minorizatuekin lan egiten duen elkarte da. Helburu nagusia hizkuntza berreskuratzeko euskal esperientzia beste hizkuntza-komunitate gutxituekin partekatzea da. Egin nahi zuten lankidetzak motari buruzko analisi batetik sortu zen Garabide; esperientzia-trukean oinarritutako lankidetzak, lankidetzak horizontalagoak, "laguntzailea-lagundua" dinamikarekin hausteko, "zer esperientziak ditudan partekatzeko" galdetuko lukeen lankidetzak, "zenbat diru dugun emateko" baino gehiago. Mundukide Fundazioa eta Lanki Lankidetzak Ikasketen Institutuaren bidez garapen sozioekonomikoaren arloan lan egiten zuten pertsonen bultzatu zuten Garabide, baita Mondragon Unibertsitateko Giza eta Hezkuntza Zientzien Fakultateko Hizkuntza Saileko (HUHEZI, aurrerantzean) pertsonak ere, garapenerako lankidetzarekin sentsibilizatuta eta konprometituta daudenak.

Sortu zenetik, Garabideren helburu nagusia euskararen garapenean eta sustapenean Euskal Herrian lan egiten duten erakundeen eta pertsonen arteko topagunea izatea izan da eta jatorrizko hizkuntzen garapenean eta sustapenean lan egiten duten hegoaldeko erakunde indigenekin zubiak sortzea, hizkuntzaren eta kulturaren garapenean jakintza partekatzen. Hori guztia, lankidetzarako mundua osatzen duten eragileei sozializatzeko eta sentsibilizatzeko bokazio argiarekin, jatorrizko hizkuntzek nortasun indibidualak eta kolektiboak indartzeko eremu gisa duten garrantziari buruzkoa, herrien giza garapen jasangarria eta bidezkoa bermatzeko, Hegoaldeko emantzipazio eta gizarte-aldaketako prozesuen esparruan.

Ebaluazio honek 2012ko abendutik ADITU IIrekin, 2019ko abenduan amaitzen den ADITU IV arte.

Aldi horretan gaitutako pertsonak 10 herrialdeetakoak dira. 10 horietatik 3 ez dira Latinoamerikakoa. Ikasle gehien dituen herrialdea Ekuador da; ondoren, Kolonbia eta Mexiko daude, eta emakumeen % 42k hartzen du parte. Ikasle horiek 14 hizkuntza hitz egiten dituzte.

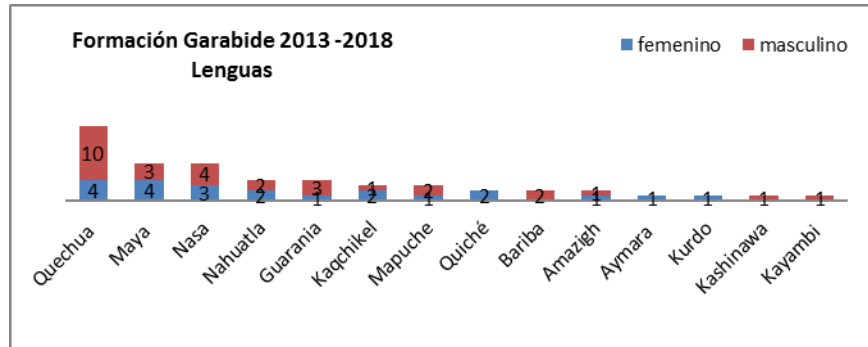
1 grafikoa

Iturria: Listados entregados por Garabide

Egilea: Kalidadea

2 grafikoa

Iturria: Listados entregados por Garabide

Egilea: Kalidadea

Ebaluazio prozesurako, Garabideak Kalidadea kontratatzen du. Kalidadea ebaluazioan aditutako aholkularitza-enpresa bat da, erakundeen hobekuntzara eta indartzera bideratuta. Diziplina anitzeko aholkularitza-enpresa da, ebaluazioan aditutako taldeak ditu eta sozial erakundeekin konpromiso handia du. Parte hartzeko ebaluazioak eta ebaluazio mistoak egitea sustatzen du, nazioarteko eta tokiko erakundeko taldeak ebaluazio prozesuan ekarpenak egin ahal izateko.

Erabaki eraginkorrak hartzeko baliagarriak diren ebaluazio-prozesuetan oinarritzen da hobekuntzaren ardatz nagusia.

Txosten honetako edukiek bigarren mailako iturrien eta helburu-populazioaren artean bildutako informaziorik alderdienak biltzen dituzte. Gure eskerrik beroenak eman nahi dizkiegu nolabait prozesu hau erraztu dutenei eta, zehazki, elkarrizketetan, inkestetan eta talde fokaletan parte hartu duten guztiei.

Gainera, Kalidadeak eskerrak ematen dizkio Garabideri erakutsitako konfiantza, laguntza eta jarreragatik eragina ebaluatzeko prozesuan, ADITU iii.ari buruz egindakoaren osagarri.

1.2 Ikupegia eta metodología

Ebaluazioa ikuspegi orokor eta prospektibotik egin da, Kalidade talderaen proposamenaz. Metodologiari dagokionez, hainbat tresna mota erabili dira, ikerketa kualitatiboko eta kuantitatiboko teknikak konbinatuz. Parte hartzeko ebaluazio tresnak eta ereduak erabili dira. Ebaluazioa Garabiderek egindako hasierako bilera batetik abiatu da, 2019ko maiatzean; bilera hartan, prozesua ikuspegi estrategikoago batetik planteatzea erabaki zen, operatibo baino gehiago. Alde horretatik, ADITU iii.aren aurreko ebaluazioaren osagarri gisa, azken hamarkadako bilakaera ikusteko aukera emango zuen eragin-ikuspegia hartu da, ADITU bakoitzean parte hartzen duten ikasleek herrialde bakoitzean bizi izan dituzten prozesuetan oinarrituta. ADITU II, III eta IV erreferentziatzen hartzen dira.

Horretarako, Kolonbiako Cauca departamendua hartzen da kasu-azterlantzat, non Garabideren presentsia estrategikoa da.

Metodologiari dagokionez, proiektuaren historiarekin zerikusia duen bigarren mailako dokumentazio guztia aztertzen hasi zen (ikusirik eranskina 1)². Estrategien azterketa genero-ikuspegiaren eta giza eskubideen zeharkako ildoekin osatzen da (Ikusi Anexo II).

Bestalde, landa-lanari dagokionez, 3 fasetan banatu da:

- Landa-lana Kolonbian, ADITU taldeko ikasleen jatorri handieneko herrialdeetako batean.
- Landa-lana herrialde guztietan, on line egindako inkestaren bidez, ikasle guztiei ahotsa emateko.
- Landa-lana Euskadin, ebaluazio honen lotzen den ADITU iv.aren sentsibilizazioan lortutako ondorioak baloratzeko

Lehen Fasea: Kasu-azterketa- Colombia (2019ko uztaila-abustua)

Kolonbian, landa-lana egin da, Garabideko langileek uztailaren 25etik abuztuaren 2ra inguru egin zuten bisita aprobetxatuz (ikusirik anexo III).

Informazioa biltzeko teknikak, hauek izan dira: zuzeneko behaketa Caucako bi udalerritan, talde-dinamikak ADITUeko ikasleekin eta Garabideren talde teknikoko langileekin, eta erdi egituratutako elkarrizketak³ ikasleei, Caucako hezkuntza-gaien arduradunei eta Garabideko langileei.

1) Banakako elkarrizketa erdi-egituratuak (13)

Proiektua ezarri duten erakundeetako langileak (3):

- Andoni Barreña, Garabideko Zuzendaritza Batzordeko lehendakari ohia.
- Arkaitz Zárraga, ADITUko hizkuntza-irakaslea; hizkuntza irakaskuntza-teknologiako irakaslea da, Garabide.
- Itziar Amunátegui, Hizkuntzaren irakaskuntza-teknologiara gonbidatutako irakaslea.

Helburuko biztanleria (4) ADITU taldeko ikasleak Toribion (Kolonbia):

- Horacio Ulcue, ADITU IIIren ikaslea.
- Cristina Ascue, ADITU IVren ikaslea.
- Rolando Ascue, ADITU IIIren ikaslea, Nasa Proiektuaren Sustatzaileen Taldea, helduei irakasteko metodologiaren aditua.
- Jose Ywkue Pete, ADITU IIren ikaslea, Páezen hizkuntza dinamizatzen duen taldearen koordinatzailea.

²Garrantzitsua da adieraztea azterketa zabalduz joan zela ADITU iv.a 2020ko urtarrilean gauzatzeari buruzko informazio eguneratua jaso ahala.

³Erdiegituratutako elkarrizketa eta erantzun-aukeretan galdera itxiak dituen galdeketa ez dira berdinak. Elkarrizketa horietan, galdera-gidoi bat dago, erantzun zabalagoak ematen dituenak. Elkarrizketatzaileak eta elkarrizketatuak puntu bat gehiago sakondu dezakete bildu beharreko informazioaren beharren arabera.

Beste batzuk:

Toribioko udalerrria: Cecidic

- Carlos Ruda, Nasa Proiektuaren Sustatzaileen Taldearen koordinatzailea.
- Jasmine Ascue, idazkaritza logistikoa. Sustatzaileen taldea, NASA proiektua.

Belalcázar: Kabildoen Elkarteko Hezkuntza Kontseilua, NASA CXHAXHA.

- Jorge Eliecer, dinamizatzailea
- Virgilio Iscue, Avirama resguardoa
- Jorge Eliecer Botica, irakaslea eta dinamizatzailea
- Jair San Isidro, dinamizatzailea

2) Talde bilerak (2):

Emakumezkoei buruzko talde fokala

1. Ana María Ramos, Neehnes´sx agintaritza.
2. Carlos Alfredo Ramos, Khabuwasy agintaritza.
3. Julieth Moreno Cantor, “Nasa Hilando Pensamiento” izeneko emakumeen mugimendua.
4. Elenteria Ui Musicue, “Nasa Hilando Pensamiento” izeneko emakumeen mugimendua.
5. Laura Ximena Aguirre Quintero, San Francisco jatorrizko babeslekua.
6. Carlos Eduardo Rua, San Francisco jatorrizko babeslekua.
7. Selomith Ulcue Valencia, Tacueyo jatorrizko babeslekua.
8. Jimena Musiwe Casso, “Nasa Hilando Pensamiento” izeneko emakumeen mugimendua.
9. Claribel Musiwe Casso, “Nasa Hilando Pensamiento” izeneko emakumeen mugimendua.

Bilera Cauca iparraldeko babeslekuetako agintariekin

1. Jhon Dario Pascue, koordinatzaile politikoa.
2. Saray Vitonas Chaguendo, Tacueyoko hezkuntza-arduraduna. Euskal Herrian Hizkuntza Biziberritzeko Zuzendaritza Ikastaroan egon zen.
3. Leidy Jhoana Pavi Cometa, Toribioko koordinatzaile teknikoa CISPI. Euskal Herrian Hizkuntza Biziberritzeko Zuzendaritza Ikastaroan egon zen.
4. María Mestizo, sailburua, San Francisco.
5. Elilberto, San Franciscoko jatorrizko babeslekua.
6. John Mosquera, Toribioko hezkuntza arduraduna.
7. Marco, CECIDIC koordinatzailea.
8. Heliodoro Yatawe, Toribioko antzinako jakituna.
9. Fernando, Jámbaloko laguntza pedagogikoa.
10. Arduin Fernández, pedagogiko taldea.
11. Alfonso, San Franciscoko katorrizko babeslekuaren hezkuntza koordinatzailea..
12. Luis Fernando, Cecidic prestakuntza-proiektuaren koordinazioa.
13. Cristina Bautista. Dinamizatzailea.
14. Adolfo Vicura Ramos, “El Manzano” wasak-ren⁴ koordinatzailea.

⁴Nasa haurrentzako hizkuntzan murgiltzeko zentroetako proiektu pilotua.

3) Zuzeneko Behaketa:

Toribion (Kauka), CECIDIC erakundean.

Wasak "El Manzano"ri ikusketa:

1. Adolfo Vicura Ramos, talde politikoa, wasak koordinatsailea
2. Carmen Votolos, dinamisatsailea.
3. Diana Siscue, dinamisatsailea.
4. Avelino, agintaritzza eta sailburu nagusia.
5. Carmen, dinamisatsailea

Bigarren Fasea: eragina herrialdetan (2019ko urria-azaroa)

Landa-lanaren bigarren ardatza ikasleak ADITUera bidali dituzten herrialdeetako eragin-azterketa izan zen. Horretarako, inkesta bat egin eta diseinatu zen 2019an, ebaluatutako ADITU guztien artean (ikus anexo IV).

Latinoamerikako herrialdeetako 17 ikasleek erantzun zuten 17 inkesta, 56 ikasleen artean. Hauek urriaren 10ean eta azaroaren 19an artean⁵ bidali genituzten.

Nahiz eta inkestan ez zen irudikapen estatistiko esanguratsurik lortu (% 30), uste da erantzunak oso erabilgarriak izan zirela analisirako, hiru parte-hartzaitetik baten balorazioa ezagutzeko aukera eman baitzuen. V. eranskinean, emaitza nagusien aurkezpena ikus daiteke.

Hirugarren Fasea: Euskadiko Eragina (2020ko urtarrila-martsoa)

Hirugarren ardatzean, ADITU IV proiektuko ekintzak bukatu ondoren, 2019an proiektuak parte hartzen duten erakundeetan duen eragina baloratzea planteatu zen. Horretarako, fase honetan Euskadin elkarrizketak egin ziren, sentsibilizazioari buruzko ADITU iv.aren ekintzen esparruan (R2 eta R3) eta tailer batean, Aretxabaletako zuzendaritza eta teknikari-taldearekin.

1) Banakako elkarrizketa erdi-egituratuak (5)

1. Iñaki González, Arizmendiko Ikastola, 2019ko abenduaren 17ean.
2. Ruben Beitia, EMUN aholkularitza-kooperatiba, 2020ko urtarrilaren 21ean.
3. Xabier Landabidea, Deustuko Unibertsitateko Euskal Ikasketen Institutua, 2020ko otsailaren 26ean.
4. Maria, Usurbilgo Udaleko gizarte zerbitzuen arduraduna, 2020ko martxoaren 9an.
5. Mikel Mendizabal, Donostiako Easo Politeknikoko irakaslea, 2020ko martxoaren 9an.

⁵ Garabidek bidalitako parte-hartzaileen zerrenden arabera.

2) Talde bilerak (1)

2020ko otsailaren 14an ebaluazio tailer bat egin zen azken 3 proiektuen historiari buruz (ADITU II, ADITU III eta ADITU IV) batzorde akademikoko kideak, zuzendaritza batzordea eta Garabideko talde teknikoarekin Aretxabaletako bulegoetan. Fase bakoitzeko lorpen eta zailtasun nagusiak eta eragile estrategikoen analisiak landu ziren.

1.3 Ebaluazio azterlanaren baldintzak eta mugak

Edozein ebaluazio-prozesuren esparruan, ikertzaile-taldea landa-lanean lortutako erantzunak eta beharrezko akotazio metodologikoa balioestera behartzen duten baldintzatzaileak sortzen dira. Ildo horretatik, ADITU iv.aren ebaluazioa bere exekuzio fasean programatu zen 2019an.

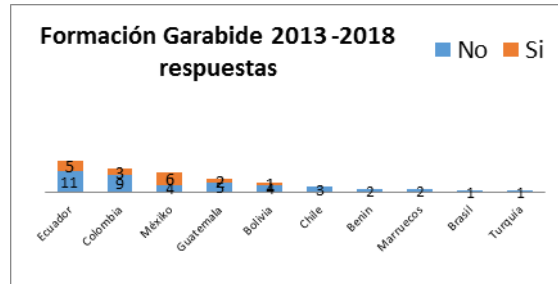
ADITU iii.a ebaluatu ondoren, ebaluazioa ikasleek beren jatorrizko herrialdeetan abian jartzen dituzten proiektuak, eta ez hainbeste prestakuntza programa bera proposatu zen. Gainera, ADITU IV eta aurreko hiru proiektuak hartu ziren oinarri gisa, azken 10 urteetako prozesua ebaluatzeko. Horretarako, talde ebaluatzaileak, Garabiderek bat etorriz, 3 ardatzetan oinarritutako prozesua ezarri zuen 2019ko maiatzean: a) Prestakuntza- eta laguntza-programek herrialde batean duten eragina in situ baloratzea: Taldeak Kolonbia aukeratu zuen, Garabidek beste ekimen osagarri batzuk ezartzen baititu eskualde berean. b) Prestakuntzak beste herrialde batzuetan duen eragina baloratzea, ikasle balorazioaren bidez. c) Gero eta indar handiagoa duten Euskadiko sentsibilizazio-ekintzak baloratzea (ADITU IV ren ekintzak oinarri gisa hartzen). Erabaki horren ondorioz, ebaluazio-taldeak fasekako ebaluazioa egin behar izan zuen, eta denbora gehiago behar izan zuen sentsibilizazio-jarduerak eta txostena 2020an amaitu arte. Kolonbiako landa-lanari dagokionez, agendaren plangintza eta Caucan egin beharreko bilerak zehaztea zaila eta mugatua izan zen, bertako bazkideak ez baitzuen ondo prestatuta bisita tokiko ebaluatzailea iritsi zenean. Azkenean ikasle guztiak ez ziren harremanetan jarri, eta ezin izan zitzaizen elkarriketak egin aktore garrantzitsu eta aliatuei. Aholkulariak ez zuen ikasle guztiengana iritsi, eta ez zen lortu inpaktu-tailer bat egitea hezkuntzako arduradunekin, planifikatuta zegoen bezala⁶. Hala ere, emaitza ertaina lortu zen pertsonen jarrera onari esker.

E-mailez zabaldutako inkestari dagokionez, ADITU taldeetan parte hartu zuten pertsonen %30ek erantzun zuen. Beraz, oso muga handia dago erantzunak orokortzeko, baina oso erabilgarria da, pertsonen parte-hartzean oinarritzen baita.

Oso emaitza garrantzitsua izan da ADITU proiektuetan parte hartzen duten 3 ikasletik batek erantzutea. Emaitza kuantitatiboak grafiko honetan jaso dira.

⁶ Paragrafoa zehaztu da, baina, txosten hau irakurtzean, Garabideko taldeak adierazi nahi du ez dagoela ados balorazio horrekin: Ez gatoz bat ikuspegi horrekin Caucako agenda zehazteari buruz. Hala ere, talde ebaluatzaileak balorazioari eusten dio, izan ere, ez zen aktoreengana iritsi, eta oso garrantzitsua zen ikuspegi orokor eta zehatz bat osatzeko. Landa-lana hitzartu zen eta ia 2 aste lehenago bidali zen proposatutako agenda. Baina ez Garabide ez CECIDIC ez zuten erantzun.

3 grafikoa

Iturria: Listados entregados por Garabide y encuestas recibidas

Egilea: Kalidadea

2. TESTUINGURUAREN AZTERKETA

2.1 Latinoamerikako problematikaren berriazko testuingurua

Historikoki, hizkuntza indigenak ukatu egin dira, eta hizkuntza nagusia gaztelania eta portugesa izan dira beti. Ikuspegi postkolonial batetik, beren antzinako hizkuntzen erabiltzaileak diskriminatu eta baztertu egin dituzte gizartean eta kulturean. Bi mende baino gehiagoan jatorrizko hizkuntzak erabiltzeak lotsa, bereizkeria, ahanztura edo txirotasuna eragin dute. Jatorrizko hizkuntzak ez ziren nazio-hizkuntzatzat hartzen, eta horrek eragin du hizkuntza horietako asko desagertzea. Duela oso gutxi arte ez zen baloratzen hizkuntzen kultura-aniztasuna. XX. mendearen amaieran jatorrizko herrien eskubideak, eta, beraz, haien hizkuntzenak, Latinoamerikako konstituzio batzuetan sartu dira. Mobilizazio indigenek lortu zuten 1980 eta 1990 bitartean Latinoamerikako zenbait gobernu kultura- eta hizkuntza-aniztasuna onartzen eta hezkuntza-programak eskaintzen hastea. Cepal-en arabera⁷, XXI. mendea jatorrizko herrien eskubideak onartzearekin eta nazioarteko agendetan duten protagonismo ukaezinarekin hasten da.

Ondoren, Latinoamerikako herrialdeetako hizkuntzen estatutu juridiko-politikoak aurkezten da⁸.

Situación lenguas	Estados
Solo lengua dominante oficial	Costa Rica y Honduras
No se pronuncia	Argentina y Chile
Solo lengua dominante oficial (no se pronuncia) pero reconoce lenguas indígenas)	Brasil, El Salvador, Guatemala, México, Panamá
Lengua dominante oficial e indígenas en sus territorios u otras circunstancias	Colombia, Ecuador, Nicaragua y Perú.
Lengua dominante e indígenas oficiales	Bolivia, Paraguay y Venezuela

Cisternas-en arabera, Latinoamerikan bi herrialdek baino ez dute eramaten beren kultura-aniztasuna politika-esparrura, eta plurinazionalak deitzen dira (Bolivia eta Ekuador); beste lauk (Bolivia, Ekuador, Paraguai eta Venezuela), berriz, hizkuntza menderatzailearen pareko boterea ematen diete hizkuntza indigenei, eta kasu guztietan espainiarra da hizkuntza menderatzailea. Beste hiru herrialdek (Kolonbia, Nikaragua eta Peru) hizkuntza ofizialaren funtzioa esleitzen diete hizkuntza indigenei.

Beste hiru herrialdek (Nicaragua, Colombia eta Perú) hizkuntza ofizial gisa indigenen hizkuntza bat dute. Horrek esan nahi du eskualdean dauden 342 hizkuntza indigena ez direla ezagutzen. Hala ere, nabarmentzekoa da hizkuntza ofizial deklaratzeko egintza ez

⁷ Latinoamerikarako eta Kariberako Batzorde Ekonomikoa, ONUren erakundea.

⁸ César Cisternas Irrázabal; Status Constitucional de las Lenguas en los Países Latinoamericanos, 2015, pág. 106. Versión online: https://www.researchgate.net/publication/282644731_Status_Juridico-Constitucional_de_las_Lenguas_Indigenas_en_America_Latina

du esan nahi hizkuntza menderatzailearen funtzio bera betetzen duenik praktikan, hau da, erakunde publikoek beren lanak hizkuntza horretan egiten dituztenik. edo hizkuntza horretan heztea.

Nahiz eta egia den bere aitortzean aurrera egin dela, bere irakaskuntzagatik eta askok duten estatusagatik, erregresio-egoeran edo desagertze-bidean daude. **Horregatik, funtsezkoa da indarberritzeko eta horiek ezagutzeko neurriak.**

Hizkuntzen arrisku-maila faktore askoren mende dago: hiztunen portzentajea, batez besteko adina edo talde etnikoaren tamaina. Baina bizirik irauteko gakoa belaunaldien arteko hizkuntza-transmisioan dago, eta hay ez baitago eskualdeko hizkuntza indigenetan bermatuta.

Hizkuntza indigenak biziberritzeko estrategiak irakaskuntza formalean oinarritu dira batez ere.

Gaur egungo erronka Latinoamerikako egoera aldatzea da. Unescoren arabera, Brasilen 190 hizkuntza inguru daude arriskuan; 143 Mexikon; 68 Kolonbian; 62 Perun; 39 Bolivian; 7 Txilen, rapanuan bezala; eta 14 Ekuadorren.

Egoera horrek ekintza jarraituak eskatzen ditu hiztunenak diren baina gizateriaren gainerakoentzat ere etorkizun garrantzitsua duten hizkuntzak biziberritzea.

2.2 Caukako (Kolonbia) egoeraren testuingurua: kasu-azterketa

2012an, Garabidek ADITU II egiten duenean, Kolonbian bake-elkarrizketak hasi ziren Estatu kolonbiarraren eta FARC-EP gerrillaren artean, eta itxaropen eta mobilizazio sozial handia sortu zen bakea bilatzeko. Gizarte-erakundeek eta gizarte zibilekoek beren proposamenak aurkeztu dizkiote Habanako Elkarrizketa Mahaiari; jatorrizko herriei dagokienez, oraindik legezatu ez den kapitulu bat sartu zen. 2016ko azaroan sinatu zen Bake Akordioa, eta iritzi publikoak uste zuen indarkeria desaktibatzen hasi zela. Hurrengo urtean lehendakariarako Zentro Demokratikoko ordezkari bat hautatu dute. Alderdi hori ez zen inoiz egon elkarrizketarekin ados, eta lortutako aurrerapenak pixkanaka desegiten hasi dira. Kolonbiako Estatuak bake-akordioak ez betetzeak gizarte-liderren aurkako indarkeria areagotzea dakar. FARCKo kide batzuek beren ekintza armatuak egiten jarraitzen dute herrialdeko eskualde batzuetan, Cauca adibidez. Horrekin batera, mafia-mota desberdinekin lotutako taldeak agertzen dira, eta talde horiek beldurra sortzen dute jatorrizko herrien artean, batez ere.

Kolonbiako komunikabideak esaten zuten: Cauca, azken hilabeteetan alarma guztiak biltzen dituen departamendua, aurtun hilketak gehien hazi diren eskualdea da. Urtarriletik irailera bitartean, Cauca iparraldean, hilketak %16 igo ziren, 2018an 305 kasu izatetik 2019an 353 izatera igaro baitziren. Eta departamentu horren erdialdean eta hegoaldean, aldaketa% 78 izan zen, 32 kasu 2018an eta 57 2019an. Hain zuzen ere, Cauca da azken hilabeteotan herrialdea gehien hunkitu duen eskualdea, Karina García Suárezen alkatetzarako hautagaiaren hilketarekin, beste bost lagunekin batera. Baita hilketa ere asteburu honetan, Farc alderdiko hautagai ohia, indigena bat eta nekazari baten desagertzea, besteak beste, izua sortu duten kasuak.

Oro har, Kolonbiako hilketak % 1eko murrizketa txiki bat izan zuen (zehazki, hiri nagusietan), baina aurreko hauteskundeak (2019ko urriaren 27koak) azken 10 urteetako bortitzenak izan ziren; izan ere, hautagaien hilketak % 150 hazi ziren 2015ekoen aldean, eta mehatxuak % 277⁹.

Caucan indar publiko handia dagoen arren, indigenen aurkako hilketak gertatzen dira, bere buruetako batek dioenez¹⁰.

Lerro hauek idazteko unean, hilketek aurrera jarraitzen dute, eta indigenen buruzagiak Giza Eskubideen Batzorde Interamerikarrera joan ziren beren egoeraren berri ematera. 2019an Cauca departamenduan gertatu da: 68 hilketa, 179 mehatxu, 15 atentatu, 7 ekintza armatu lurraldean....2019an bakarrik, antzinako 15 agintari eta Nasa herriko guardia indigenak hil dituzte, Cauca iparraldean eta Tierradentroan. Era berean, baztertu egin zen lurraldeak militarizatzeko estatu-proposamena, ez baitu babes-bermerik ematen, ez baita biolentziarako irtenbidea, ez narkotrafikoa ez hilketak prebenitu ere. Aitzitik, gure osotasun, lasaitasun eta biziraupen fisiko eta kulturaren aurkako arrisku-faktore gehigarri gisa finkatu da¹¹.

2020ko urtarrilean, gobernadore berri bat hartu zuen bere gain, Komunitate Beltzen Prozesukoa, eta berriz ere sektore popularren, afroen eta indigenen interesak ordezkatzakeen.

Kaukako hizkuntza-egoerari buruzko ikuspegia:

70eko hamarkadaren erdialdetik aurrera eta indar handiagoz 1991ko Konstituzioa aldarrikatu ondoren, non herrialdea askotarikoa eta eleaniztuna dela onartzen baita, hainbat hezkuntza-prozesu garatzen dira eskolan eta handik kanpo, hizkuntza indigenak ezagutu, baloratu, errespetatu, irakatsi eta biziberritzea haien erabilera sozialaren bidez. Caucaren kasuan, prozesu horiek 1970eko hamarkadatik Berezko Hezkuntzaren alde lan egiten duen mugimendu indigenak sortu ditu, bere kultura, baldintza eta beharren arabera. Sail honetan, jatorrizko lau hizkuntza daude: i) Nasa herriko nasa yuwe; ii) namui wam, misak herrikoa eta antzinako hizkuntzat hartua, Kizgügeko, Ambalueko eta Totoroek herriek;iii) eperara herrien sia pedé: iv) kichwa, bi aldaeratan: batetik inga, Kaukako botan oinarritua, eta, bestetik, duela gutxi Kolonbiako mendiguneko babesleketan entzun den runa,shimi departamentu horren hegoaldean, baita Popayán hiriko herri batzuetan ere.

i) DANERen¹² datuen arabera, 215.453 nasa indigena daude, eta populazio indigena osoaren %13 dira. "Nasa hizkuntzaren transmisioari dagokionez, eremu batzuetan

⁹ 12 noviembre El Tiempo

<https://www.eltiempo.com/justicia/conflicto-y-narcotrafico/informe-sobre-el-conflicto-armado-homicidios-y-desplazamientos-en-el-2019-432506>

¹⁰ 14, agosto 2019. AA Mundo <https://www.aa.com.tr/es/mundo/militarizaci%C3%B3n-en-el-cauca-la-discusi%C3%B3n-de-fondo-tras-el-ataque-a-la-guardia-ind%C3%ADgena/1556668>

¹¹ <https://www.cric-colombia.org/portal/autoridades-indigenas-exponen-ante-la-cidh-el-exterminio-fisico-y-cultural-de-los-pueblos/>

¹² <https://www.mincultura.gov.co/areas/poblaciones/APP-de-lenguas-nativas/Documents/Estudios%20Nasa%20yuwe.pdf>

gazteenak ez dira hizketan ari; transmisio-prozesua eten egiten ari da, eta ez da berdin gertatzen nasa bizi diren eremu guztietan”.

ii) Misak biztanleria Cauca departamenduan 19.542 biztanle ditu guztira. Guambiako gordekinak 14.522 pertsona ditu, 2.480 familiatan. Gaur egun, helduek bakarrik egiten dute jatorrizko hizkuntza, eta ahozkotasetatik sortzen dira ikasteko eta laguntzeko espazioak”¹³

iii) DANeren eroldaren arabera, 4.465 pertsonak eman zuten Eperara Siapidara herrikoak zirela. Galtzeko zorian dagoen hizkuntza da, eta 3.352 pertsonenek baino ez dute hitz egiten¹⁴.

iv) Inga herria batez ere Nariño, Caquetá, Putumayo eta Kaukaniako botan dago. Hezkuntza Nazionalako Ministerioak 18.000 pertsona aipatzen ditu kichwan. Kultura Ministerioaren txosten baten arabera, bertako hizkuntzaren erabilera hainbeste baztertu da belaunaldien arteko transmisioa oso txikia dela, bereziki hiriguneetan. Izan ere, ikastetxe ofizialek ez dute material egokiturik errekupeazioa indartzeko.

Herri indigena guztiak ez daude CRICen antolatuta, eta horregatik, hizkuntza biziberritzeko praktikaak askotarikoak dira, eta agintarien erabakien, beste erakunde batzuekiko aliantzen eta sailetako eta nazioetako gobernuekin kudeatzen dituzten baliabideen mende daude.

2.3 Garabide-ADITU lanaren historia berreskuratzea: Estrategiak, eragileak eta ikaskuntzak 2012-2019

Garabidek eginkizun argia du, eta hari lotuta daude haren jarduerak-ildoak.

Urte hauetan, hainbat pertsona igaro dira AVCDk onartutako proiektua birbideratzen joan diren teknika- eta zuzendaritza-taldeetatik.

Hasiera batean, ekimenaren helburua zen zenbait herrialdeetako pertsonak hizkuntza minoritarioak biziberritzearen garrantzian prestatzea, erakunde indigenekin edo tokiko erakundeekin aliantzak eginez. Esan bezala, gehienak Kolonbiatik, Ekuadorretik eta Guatemalatik datoz, eta batez beste 18 ikasle daude kohorte bakoitzeko. Ikuspegi horrek aurrera egin du, eta tokiko aliatuen antolaketa sendotzen joan da, hizkuntzaren biziberritzeari dagokionez, non prestakuntza bitarteko bat baita, kultureko proiektuen prestakuntzak eta haien jarraipenaz indartua. Bilakaera hori, gainera, handitu egin da Euskadin sentsibilizazio- eta hedapen-estrategia sartzearekin, eta estrategia horrek gero eta pisu handiagoa hartu du azken ADITU programetan.

Ebaluazioa prozesua hartu dituen 3 estrategia nagusiak:

1. Erakunde indigenak indartzea prestakuntzaren bidez.

¹³ <http://repositorio.uraccan.edu.ni/557/1/MONOGRAFIA%20PROY%20JOSE%20ALFREDO.pdf>

¹⁴ https://www.mininterior.gov.co/sites/default/files/upload/SIIC/PueblosIndigenas/pueblo_eperara_siapidara.pdf

2. Politikak eta proiektuak garatzeko trebetasunak eta estrategiak abian jartzea.

3. Euskadin zabaltzea eta kontzientziaztea, ikus-entzunezko kanpaina, ekintza eta materialen bidez.

VI. eranskinean ikus daitekeen bezala, Garabideko lantalde tekniko eta zuzendariarekin 2020ko urtarrilaren 14an egindako tailerraren kontakizuna, ikasketa hauek nabarmentzen dira:

- Beti egin izan da dohaintza-emaileei kontaktzen zitzaiena baino gehiago. Pixkanaka, estrategia guztiak proiektuan sartzen ikasi dute. Gainera, ekimenak dibertsifikatzeak eta zabaltzeak duen garrantzia egiaztatu dute, dena ADITU ez delarik.
- Garapenera sartzeko atea hizkuntza suspertzea da, garapena ahalbidetzen duen kultur elementu gisa.
- Ikastaroan parte hartzen duten pertsonen profilen garrantzia. Taldea ona izan denean, emaitzak onak izan dira. Funtsezkoa da hautapen irizpideak ezartzea, gero tokiko erreplika eta eraldaketa ahalbidetzeko.
- Gero eta espezializazio handiagoa sartu da (gutxiago generikoa eta bereizketa handiagoa azken asteetan, landu beharreko eremuaren arabera: helduen hezkuntza edo hezkuntza informala edo lehen hezkuntza).
- Lokalean eragiteko gaitasun handiagoa dago 2 edo 3ko taldeak etortzen direnean pertsona bakar bat baino. Aliantza erakundea-erakundea da, ez lotura pertsonala, konpromiso instituzionala baizik.
- Etengabeko erronka da kultura-testuinguru bakoitzera egokitutako berariazko tresna pedagogikoak izatea. Irakasleek beren hizkuntzan murgiltzeko sistema, eskolako programazioa, curriculum akademikoa, kulturalizatua eta egokitua sortzeko zer egin behar duten ikustea falta da.
- Lankidetzaren estandarretan prestatzeko beharra (AVCD,DFG)
- Proiektuen segimendua egiteko beharra; horregatik, 2 urtera luzatzen dute.
- Euskadin lana sustatzea, euskara ere hizkuntza gutxitua dela eta beste hizkuntzen arazo berak dituela ikusarazteko.
- Genero-ikuspegia erronka handia izan da tokiko erakundeekin. Sormena izan behar izan dute herri indigena batzuetan sartzeko. Gaia tituluaren eraketan sartuz joan da.

Tren de los momentos: ADITU (2012-2019)

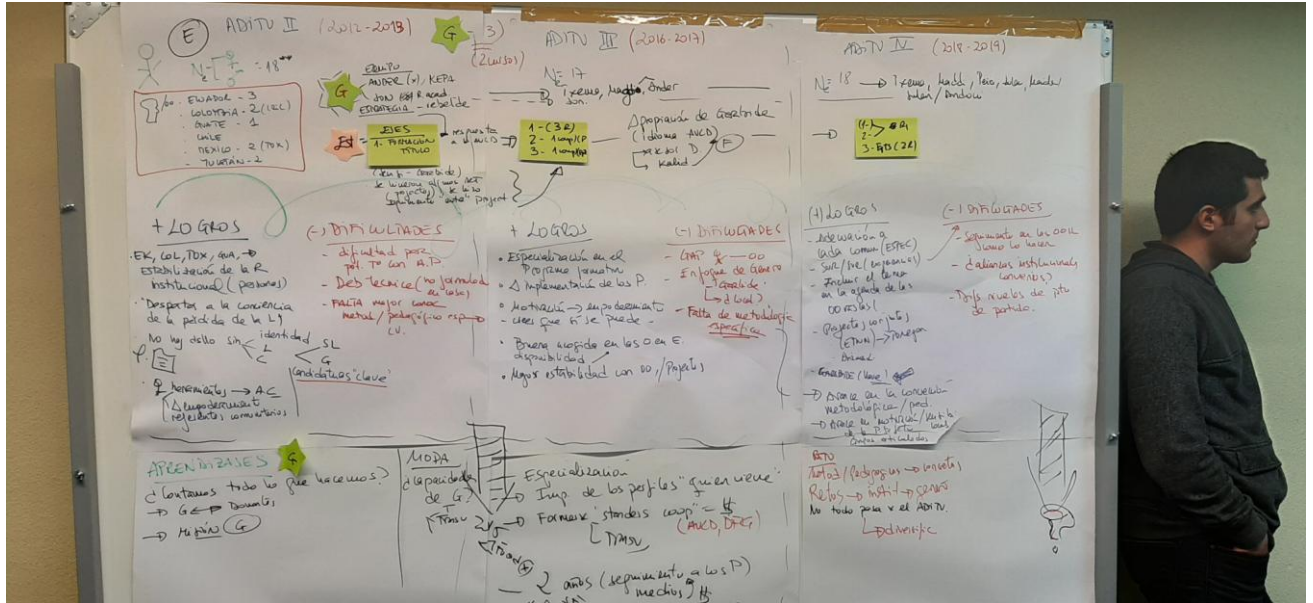
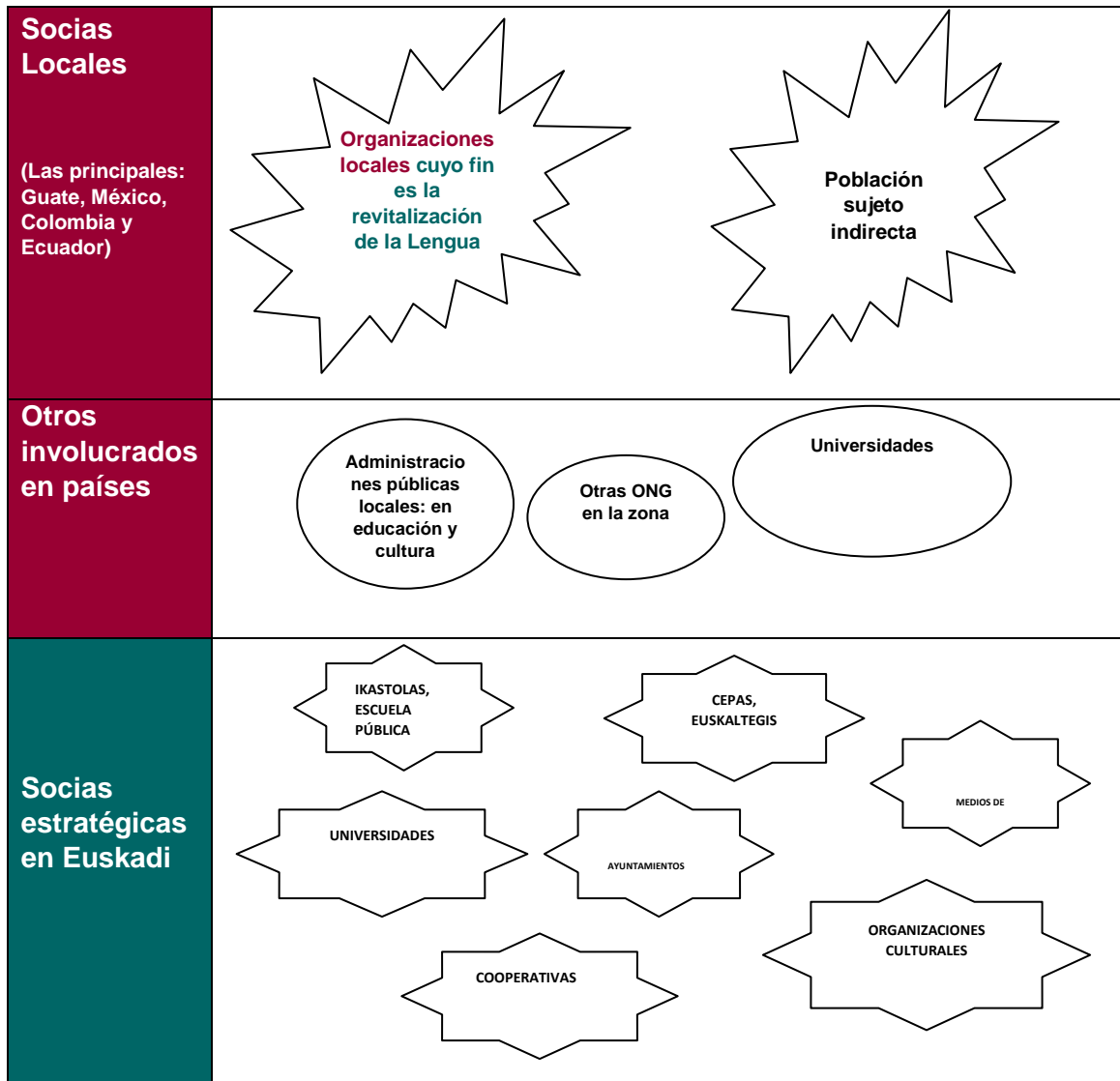

Foto: Taller equipo técnico y directivo, 14 de enero 2020. Aretxabaleta, Oficina de Garabide.

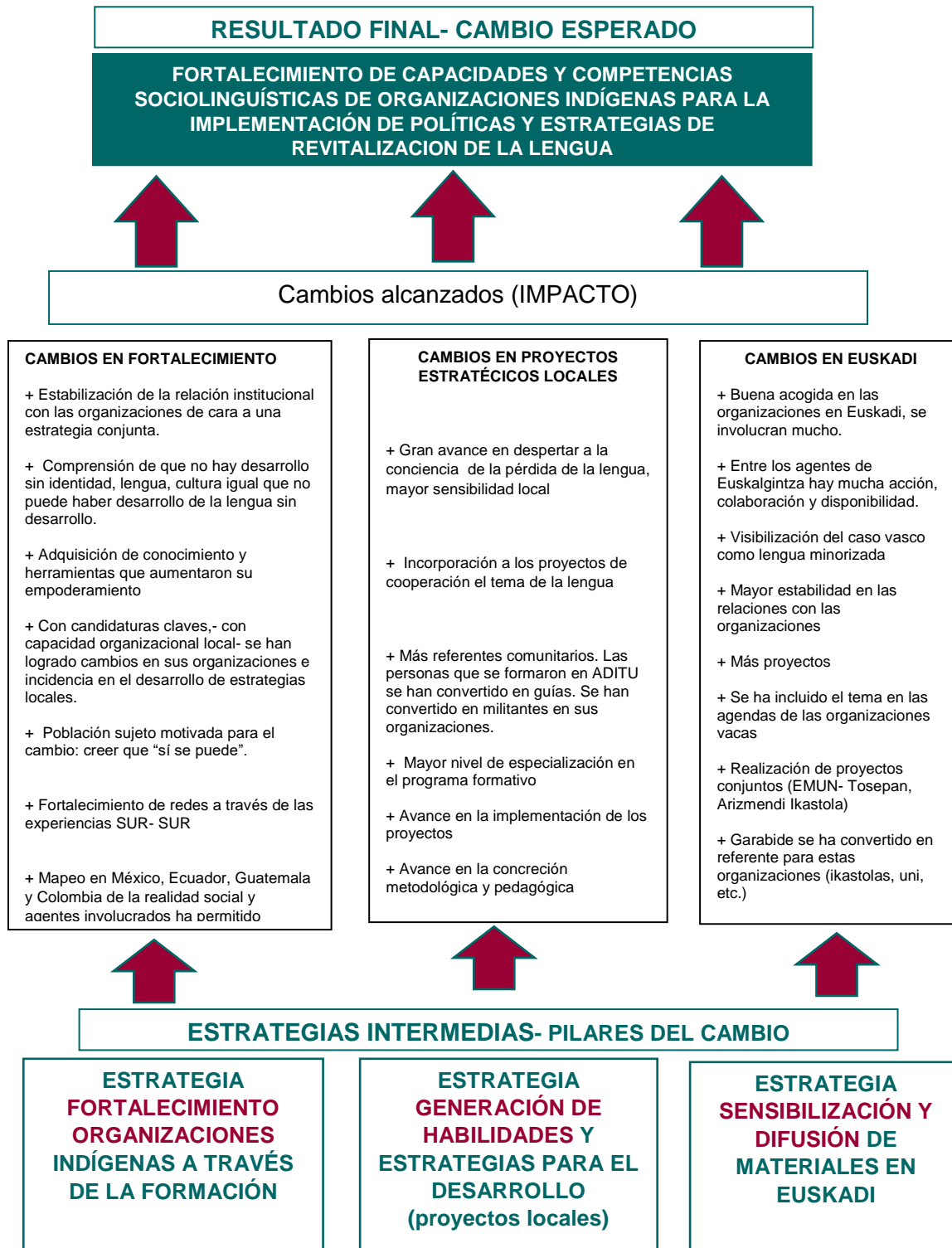
Estrategia horri ekiteko eragileen mapatze orokorra egitean, hauek nabarmentzen dira:

Foto: Taller Equipo técnico y directivo, Garabide. Aretxabaleta, 14 de febrero de 2020.

Garabideren azterketa estrategikoagoaren esparruan, aldaketaren teoria posiblearen aurrerapena aplikatu zen, dinamika horien oinarrian dagoena (VII. eranskina). Kasu horretan, ebaluazioa ez zen ikuspegi horretatik egin, eragina bakarrik aztertu zen etapa bakoitzean. Eraginaren analisi hori tailerrean egin zen, eta txosten honen hurrengo atalarekin osatzen da. Atal horretan, ebaluazioan parte hartu duten pertsonen adierazitako aldaketen berri ematen da.

3. AURKIKUNTZA NAGUSIAK

3.1 Aztertutako estrategien lorpen nagusiak eta eragina

1. ESTRATEGIA: ERAKUNDE INDIGENAK ETA KOMUNITATEAK INDARTZEA BEREN LURRALDEAN HIZKUNTZA BIZIBERRITZEKO PRESTAKUNTZAREN BIDEZKO.

A) Erakundeen abiapuntua

Hiru ADITU horietan Garabideren laguntza jaso duten erakundeetatik datozen pertsonak hizkuntza biziberritzearekin eta jatorrizko eskualdeetan nortasuna eraikitzearekin lotutako lana egiten dute. Beren jarduerak ezagutza metodologiko askorik gabe garatzen dituzte, borondate handiz eta hizkuntza menderatzailearen irakaskuntza-metodologietatik sortutako ezagutza batzuekin¹⁵. Horregatik, prestakuntza-prozesuaren behar nagusia da hizkuntza gutxituak biziberritzeko egoerari egokitutako berariazko prestakuntza metodologikoa izatea. Ikastaroetako partaideek uste zuten ez zela metodologia berezirik behar, edo ez zekiten metodologiarik badirelala berariazkoak. Bestalde, parte-hartzaile gehienek ez zuten hizkuntza irakasteko prestakuntzarik; Komunitateek beren hizkuntza hitz egiteko erabili zuten irizpidea izan zen. Bestalde, haur eta helduen prestakuntzaren arduradunek ez zuten horretarako prestakuntzarik. Haiek esaten zuten “sufritzen genuen, ez genekien ea ondo edo txarto egiten ari ginen”¹⁶.

Bestalde, inkestatutakoek eta elkarrizketatuek diotenez, erakundeen agintariek edo zuzendariak egituratutako politika behar da. Erakunde gehienetan ez zegoen hezkuntza-politikak modu antolatuan garatzeko hizkuntza-plangintzarik, eta egiten ari ziren ahalegin partikularrak koherenteak izan zitezten, haurtzaroarekin eta helduen heziketarekin lan egiteko, irakurketaren eta idazketaren ikuspegitik. Material didaktiko lagungarriak eta orientabideak falta ziren. Garrantzitsua izan zen haurren beharren arabera sortutako material didaktikoa prestatzea; eta mayaren hizkuntza eta kultura irakasteko curriculum bat egitea, haurren inguruneari begira, sekuentzia didaktikoen bidez, irakaskuntza eta ikaskuntza hobetzeko¹⁷.

Ondorioz, hizkuntzari eusteak duen garrantziaz jabetzen dira. Orain ulertu behar da zeinen garrantzitsua den espazioak berreskuratzea jatorrizko hizkuntza garatu dadin, eta oinarritzako baldintzak sortzea hizkuntza gutxitu batek bizirik jarrai dezan. Alde

¹⁵ Aditu ikaslearen inkesta.

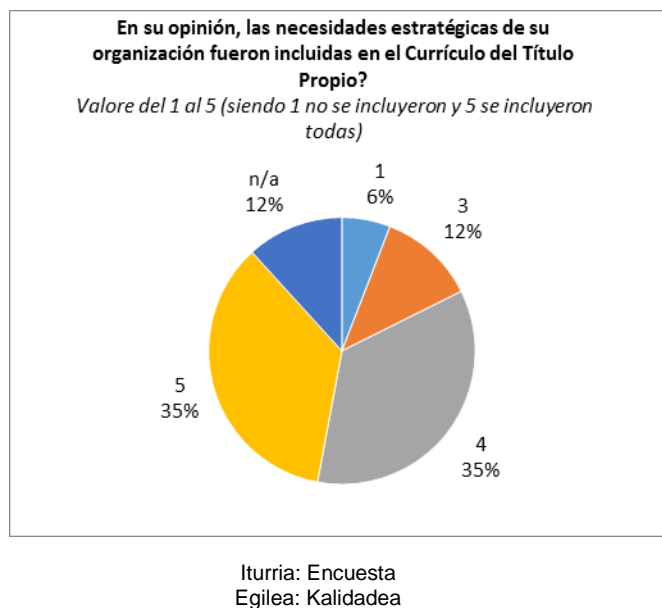
¹⁶ Ikusi landa-lanaren txostena, Cauca, pág. 1.

¹⁷ Aditu ikaslearen inkesta.

horretatik, beharrezkoa zen ama-hizkuntzaren garapena mugatzen duten faktoreak identifikatzea¹⁸. Prestakuntzari esker, koherentzia handiagoa eman genien kultura-jarduerari, eta hiztun pasibotik aktiborako jarrera aldatu zen ADITU ii.aren ezagutzan eta motibazioetan oinarrituta¹⁹.

Bestalde, ez dira behar adina garatu hizkuntzari gizarte-sareetan estatus handiagoa izateko aukera ematen dioten komunikabideak, eta gaur egun hainbesteko eragina duten komunikazio-espazio horietan kultura-ekoizpen propioa sortzeko aukera ematen duten komunikabideak.

5²⁰ grafikoa

Ikusten denez, ondo baloratu zuten; %70ek uste dute neurri handi batean egiten dutela, eta %20k 1 kalifikazioa ematen du (ez dagoelako hizkuntza estandarrik bere erkidegoan), eta %12k 3 balorazioa ematen dio batez besteko balorazioa dela, pertsonak uste baitu, hein batean, erakundearen lehentasunak desberdinak zirelako sartu zirela, ez zuten hizkuntza biziberritzeko asmorik, kulturalagoa zen. Hau da, ADITU IIren adierazlea betetzen da, % 50ek baino gehiagok positiboki baloratu dute hori²¹.

¹⁸ Aditu ikaslearen inkesta.

¹⁹ Encuesta estudiante ADITU

²⁰ Grafiko horretatik abiatuta, informazio guztiak inkestetatik datoz eta talde ebaluatzaileak prestatu ditu. VI. eranskinean dago grafiko osoen aurkezpena.

²¹ Ikusi II Eranskina, Ebaluaketaren matrizea.

B) Aldaketa social, ekonomiko, politiko eta kururalei buruzko prestakuntza prozesuan jasotako ekarpenak

Lehenik eta behin, prestakuntza bera eta ADITUeko esperientzia partekatzea; esperientzia hori erakutsi diet erakundeei hizkuntzaren erabilera garatu daitekeela eta biztanleriaren sektore garrantzitsu batera zabaldu daitekeela.

Beste batzuek egin badute, guk ere egin dezakegu²². Funtsezko aktore batek aipatzen du beste elementu bat da haiek dituzten beharrez jabetzen hasi direla. Arazoa da gauza bat beharrez jabetzea da, eta beste bat nola gainditzen diren. Erantzun gehienetan gizarteak ospea eta harrotasuna irabazi dituela adierazten da, hizkuntza hitz egiteagatik eta handik identitate bat ezagutzeagatik. Harrotasuna berreskuratzea elementu mobilizatzailea izan da elkarrizketatuentzat. Landa-lanean, elkarrizketatuek adierazten dute aldaketa pertsonala izan zutela kontzientzia sendotzean; kultura-mailan, hizkuntza ikasteko arrazoien eta hizkuntza ez indartzearen ondorioen inguruko argitasuna izatea; politikan, gogoetak sortzea edo hizkuntza hitz egiteko irizpideak jarri behar direla erakustea. Aldaketak inguruko pertsonak ikusten dituzte, adibidez, gurasoek, haiek dute ikasteko premia hori. Aitei esan zitzaion Nasa Yuweko eskoletan sartzen joan behar zutela, umea osatu eta laguntzeko. Orain, norberaren hezkuntza egitea planteatzen ari dira hizkuntzaren orde (hau da, kontzeptu integralagoa), eta, orduan, proposamen horrek beste gazteentzat balio dezake esperientzia gisa. Hau da, ikasleen ekintzek turrusta-efektua dute, non adibideak eta motibazioak beren ingurune hurbileko pertsonak lotzen baitituzte indarberritzearekin bat egiteko²³.

Funtsezko aktoreetako batek dio: Oso oinarrizko gauza batzuk ikusten hasi dira, baina beharrezkoak ziren jarraibide argiak eta helburu zehatzak hartzea. Horri buruz, agintari tradizionalak esaten dute: “guretzat oso garrantzitsua izan da, bat hitzarmenaren gaia eta lankidetzaren linguistikoaren eta kudeaketaren senidetzea, guri dagokigulako kudeaketa, ditugun aurrerapenen arabera, bilatzen ari dira baliabideak, ia ez genuelako. Guk, agintari edo laguntza-talde gisa, galdetzen badigute, uste dugu aurrerapauso handiak eman direla, orain oso tresna garrantzitsuak ditugu ama-hizkuntzaren gaia berreskuratzeke eta indartzeko”.

Gaur egun, hizkuntza-plangintza egokia egiteko estrategiak dituzte; izan ere, orain, erreferentziazko metodologia bat dute suspertze-prozesua egokitzeko eta bultzatzeko, plangintza modu kolektiboan koordinatzeko aukera ematen dieten tresnak.

Hori guztia hizkuntza-gogoeta egiteko modu berri batetik abiatzen da, hizkuntzak eta jatorrizko herriekin duten harremana kontuan hartuta, ez bakarrik herri mailan, baita mundu mailan ere²⁴.

²² Funtsezko aktoreari elkarrizketa.

²³ Elkarrizketak Caucan.

²⁴ ADITU ikaslearen inkesta.

Horregatik, beharrezkoa da ekintza-estrategiak aztertzea eta sortzea²⁵.

Ikastaroetan parte hartzen dutenek beren hurrenkeran baloratzen dute ikasitakoa:

- i) Hizkuntza erabiltzeko espazioak sortzeko estrategia metodologikoak, hizkuntza biziberritzeko garrantzitsuak direnak eta lana konpromiso hartu behar dutenak.
- ii) Hizkuntza irakasteko estrategia pedagogikoak, gaztelaniarekin konbinatu gabeko erabileratik abiatuta; ahozkotasan handiagoa eta idazketa bilatzea. Estrategiaren hau curriculum bat egitea sartzen da, ekintzaren subjektuen araberako orientazio diferentzialeko sekuentzia didaktikoen bidez: haurrak, etapa desberdinetan, helduak, hiriko biztanleak, jatorrizko hizkuntza lehen edo bigarren hizkuntza gisa.
- iii) Zenbait estrategia, hala nola hizkuntzetarako teknologia erabiltzea komunikabideak Internet bidez erabiltzeko eta, hala, publiko zabaletara iristeko, baina hizkuntzen kontzeptua aldatzea jatorrizko hizkuntzak atzeratuak dira, iraganeak.
- iv) Kultura-ekoizpena indartzeko estrategiak baloratzen dituzte, non hizkuntza eguneroko irakurketako testuen bidez idaztea nahi den. Garrantzitsua da irakaskuntza transmititzea, komunikazio-ikuspegitik, materialak horretarako eraikiz. Estrategia horiei esker, irakurketa kritikoa ere egin daiteke, gazteek hizkuntza erabiltzeko duten erresistentziaren arrazoiak batzuk zehazteko.

C) Aldaketak erakundeetan sendotzean

Prestakuntzaren ondorioz, aldaketak gertatzen dira erakundeetan. Landa-lanean, zehazki, Caucaren kasuan hau egiaztatu ahal izan zen: beharra estrategikoa Acin-en Nasa proiekturako planteatuta zegoen. 50 urterako proiektua dute hizkuntza biziberritzeko²⁶, baina proiektua prestakuntzazkoa zen, ez hizkuntza bizitzekoa. Sustatzaileak prestatu behar ziren, bai eskolakoak, bai kulturalak, helduen irakaskuntzakoak, etab. berriazko metodologia horietan. Gertatzen ari den aldaketarik handiena hizkuntza-plangintza orokorrean dago, prozesua beste eremu batzuetara zeharka dadin, eta ez soilik prestakuntza-eremura.

Ekuadorren beste erakunde batek ere aldaketa nabaria adierazten du; eta erakundearen helburuetan jartzen du misioaren muinean identitatearen eta hizkuntzaren gaia. Jarrera pasibotik hitzun aktibora ere aldatzen da, eta hori erakundearen garatzearen eskutik eta kanporantz hizkuntza-kontzientzia bat²⁷.

Erakunde batzuetan lan-eremu guztiak indartu dira, hizkuntzaren biziberritzea zeharka kokatu baitzen, hau da, erakundearen ekintzaren helburua itzuli zen (ikus VIII. Eranskina).

Indartu egiten dira, orain antolaketa hobea dutelako, kasu batzuetan hizkuntza-plangintza, hausnarketarako espazioak sortu direlako, lan artikulatua egiteko aukera ematen dira.

²⁵ Aditu ikaslearen inkesta.

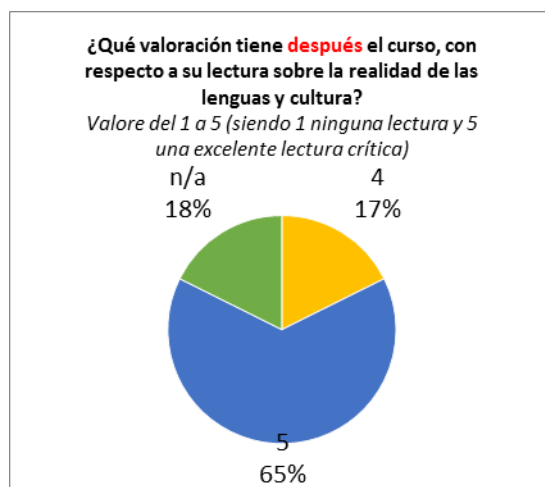
²⁶ http://www.proyectonasa.org/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=198.

²⁷ Inkesta ADITU ikaslea.

Indarberritze-esperientzia nolakoa izan behar duen jakiteko proiektuak egin dira, eta horrek aukera berriak eta koherentzia ematen ditu lan instituzionalean.

Prestakuntza prozesuan garatutako ekintzek irakurketa kritikoa osatzen laguntzen dute hizkuntza galtzeari eta hizkuntza biziberritzeko prozesuei buruz.

6 grafikoa

Fuente. Encuesta
Egilea: Kalidadea

Inkestari erantzun dioten pertsonen %65ek balorazio ezin hobea ematen diote hizkuntzen errealitateari buruz irakurtzeari, eta %20k 4 ematen diote, eta hori ere oso balorazio ona da, hau da, %85ek uste dute gaitasun handiagoa dutela hizkuntzen egoerari buruzko irakurketa kritikoa egiteko. Ez dago balorazio txikiko erantzunik. Ikastaroa baino lehen, %40k gaitasun txikia zuen hizkuntzen errealitatea irakurtzeko (ikus V. eranskina). Oro har, adierazlea betetzen da²⁸.

Ikasleek hau esaten zuten²⁹: “Parte hartzeko aukera ikastaroari esker, analisi-tresna berriak eta ikaskuntzaren analisi-metodoa eskuratu nituen: motibazioa, pertzepzioa eta erabilera. (...) Tresna berri horiekin kichwa eta beste hizkuntza gutxitu batzuen ikasketa hobetu ahal izan da. Orain, sentikorragoa naiz, eta nire ekintzak kontzienteagoak dira beti kichwaren presentzia bilatuz. Gaztelaniazko testu handia duen idazkun elebiduna ikusten dudanean, eta behean kichwa letra txikiz ikusten dudanean, gogaitu egiten nau eta

²⁸Adierazlea bigarren ADITUan: proiektua gauzatzeko bigarren sei hilekoan, 9 emakume eta 9 gizonen adierazten dute gaitasun handiagoa dutela galeraren errealitateari eta hizkuntzak biziberritzeko prozesuei buruzko irakurketa kritikoa egiteko.

²⁹ ADITU ikasleen inkestak.

umiliatuta sentitzen naiz. Familia indigena batek semeei gaztelaniaz bakarrik hitz egiten dienean, badakit zer gertatzen ari den. Ikastaroaren ondoren nire motibazioa oso handia zen eta hala izaten jarraitzen du, baina denbora horretan ere ikasi dut gauza bat nik nahi dudana dela (aldaketa azkarrak) eta beste bat errealitatea, orduan pazientzia beharrezkoa da, baina iraunkortasun apur batekin. Orain, ADITUn ikasitakoarekin, badakigu jatorrizko hizkuntzak galtzeko prozesuak aldatu egin daitezkeela eta hori lortzeko tresnak daudela. Hizkuntzei eta kulturari buruz nahiko ezagutza mugatua nuen. (...) Pixka bat ezagutzen nituen cultura batzuei buruz eta haien historia, baina hizkuntzak biziberritzeko lanari buruz ez nekien. Hizkuntzen biziberritzeari buruzko esperientzia ezberdinak ezagutzea aberasgarria izan zen, munduko leku askotan arazo berberak ditugula eta denok erantzun desberdinak izan ditugula jakitea. Euskal Herrian, hizkuntza biziberritzeko 60 urteko lanari esker, altxor gisa baloratzen dugu beren esperientzia, guretzat gida izan daitekeena, nahiz eta beste gizarte-errealitate batean bizi garen.

D) Proiektuaren lorpenak eta eragina

Zenbait mailatan agertzen dira: lehena, hizkuntzarekiko jarrera eta harremana aldatzen dituen ikasle bakoitzean, prestakuntzak duen garrantziaren berri ematen du, eta, etxera itzultzean, hizkuntzaren erabilera sustatzen dute beren unibertso hurbilenean, senitartekoan eta lagunartean. Beren hizkuntzako hitzun gisa baloratu ziren eta horrek harrotasuna, duintasuna eta motibazioa eman die ahaleginak batzeko beharra, lorpenak hobetzeko. Prozesu osoan jabetu ziren hizkuntza ez dela ahozko transmisiokoa soilik, garrantzitsua dela hizkuntzak hainbat esparrutan espazioak hartzea eta esparru desberdinetara eramaten saiatzea eta horrek hizkuntzaren normalizazioa ekarriko du. Ekintzei eusteko oinarri teorikoa hartu zuten, hau da, segurtasuna, berez, ekintza garatzeko. Garrantzitsua izan zen hizkuntza organismo bizi gisa ulertzea, ideologiarik edo gizarterik bereizten ez duena, ezta estatus ekonomikorik ere, hizkuntza izaki bizidun gisa guztiengan agertzeko gai dena hedapena egin daitekeen espazioak³⁰.

Erakundeei dagokienez, proiektua eragina izaten ari da, baina erakundearen eta ikasleak erakundearen barruan eta bere eskualdeko beste aktore batzuekin zuen rola, eragiteko eta kudeatzeko ahalmenaren arabera da. Eragin handiena erakunde bereko zenbait ikasle bidaiatu dutenean izaten dute, eta elkarrekin lortu duten indarra eta bultzada modu kolektiboan transmititzea lortzen dute.

Zuzendariak joan diren kasuetan, proiektuaren eraginak hizkuntzaren biziberritzea ikusteko eta lantzeko moduak aldatzen ditu, erakundearen erabakiak azkarrago hartzen dira eta. Beste eragin batzuk ere ikusten dira ikasle bakoitzaren proiektuen garapenean, haien familia- eta komunitate-inguruneetan.

Komunitateei dagokienez, ikasle batzuek adierazi dutenez (landa-bisitan egiaztatu zen), hizkuntzaren erabilera berria dagoela eta Garabidek ADITU proiektuak hasten dituen baina garrantzi handiagoa duela ikusten da.

Parte-hartzaileen arabera:

³⁰ ADITU ikaslearen inkesta.

“Gaur egun, komunitateak kontzientzia-maila piztu du, eta gehiago laguntzen dio gure hizkuntza indartzeko prozesuari.

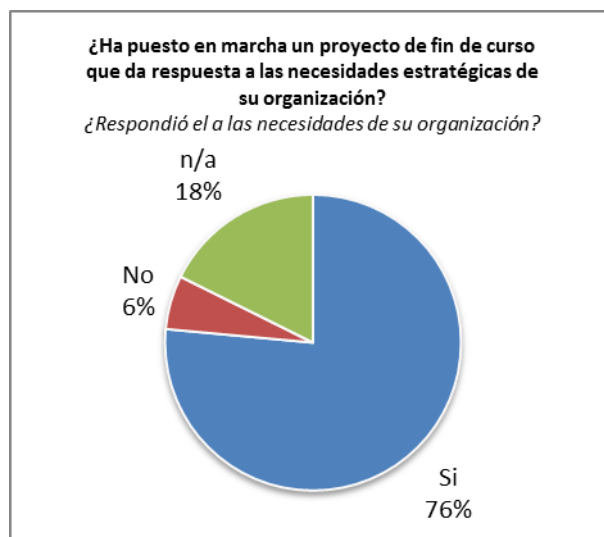
Tosepan erakundeko hainbat kooperatiba proiektuan sartzea lortu zen.

Sare sozialetan kichwa ikusteko kanpaina hasi genuenean, ez zegoen inolako profilik Facebooken edo Twitterren, kichwan idatzitak; une honetan dozenaka profil daude kichwan idazten edo bideoak kichwan argitaratzen³¹”.

E2. ESTRATEGIA: TREBETASUNAK ETA ESTRATEGIAK PRAKTIKAN JARTZEA HIZKUNTZA BIZIBERRITZEKO POLITIKIAK (PROIEKTUAK) GARATZEKO, GARABIDEREN LAGUNTZAZ ETA HAREN JARRAIPENA EGINEZ.

Ikasleen prestakuntza prozesuaren barruan ikasturtean zehar landutako proiektu bat jarri behar dute abian, eta irakasle baten tutoretzarekin. Inkestaren emaitzen arabera, hau ikus daiteke:

7 grafikoa

Ikasleen %70ek³² baino gehiagok jarri dute abian beren proiektua, eta hori funtsezkoa da ikasturtean zehar ikasitakoa egoki aplikatzeko. Hala ere, galdera hau egin da: zergatik ez da % 100 izan ondorengo garapen hori ezagutzak egoki betetzeko bermea bada. Garatutako proiektuak 3,8ko batez bestekoarekin baloratu ziren (1etik 5era bitarteko eskalan). Emaitza ona da, eta horrek esan nahi du proiektuek oraindik ere beren ezarpen-baldintzak hobetu behar dituztela beren helburua bete dezaten. Helburua ez da lortutako ezagutzak biderkatzea soilik, baizik eta erakundeen barruan metodologiak eta plangintza egokia ezartzea, ikasitakoa bultzatzeko. Ikasle batzuek ez zuten beren proiektua ezarri,

³¹ ADITU II, III eta IV ikasleen inkestak.

³² Adierazlea betetzen da: parte-hartzaileen %70ek baino gehiagok ikasturte-amaierako proiektu bat egin dute, beren erakundeen premia estrategikoei erantzuteko.

eta horrek pentsaraziko luke ikasleak ez zituela bete esku-hartzearen helburuak. Abian diren proiektuak eta haien balorazioa X. eranskinean ageri dira.

Gaiak askotarikoak eta interesgarriak dira hizkuntza biziberritzeko prozesuetarako; difusioak daude irratian eta sare sozialetan, optimizazioa hezkuntza-erakundeetan; helduentzako irakaskuntzarako gaitasunak, proiektu didaktikoen diseinua, hizkuntza-plangintza, norberaren hizkuntza bigarren hizkuntza gisa irakasteko metodologiak (hori guztia jatorrizko hizkuntzetan). Proiektu horiek erakundeen beharra estrategikoei erantzuten diete³³, gehienei prestakuntza eraginkortasunez garatzeko metodoa eta estrategia falta baitzitzaizkien. Garrantzitsua da adieraztea erakundeek pertsona horiek hautatzen dituen dagoeneko lanean ari direla hizkuntza biziberritzekoan, hau da, hasiera batean, hautaketa-prozesutik helburua da prestakuntza horrekin inplementazioa hobetuko duten pertsonak bidaltzea. Esate baterako, helduen irakaskuntzan lan egiten duen ikasleetako batek dio beharra bati erantzuten diotela, oraindik ez baitute pertsona horrentzako irakaskuntza-metodologiarik eraikitzen ari da. Estrategia edo ideia argi bat dago, eta egunero ikusten dugu zer bidetatik joan behar dugun, tresna hori erabiliz komunitatea motibatuzko, kontzientzia gehiago sortzeko eta Nasa Yuwe-ren alde dauden pertsona gehiago irabazteko. Beste ikasle batek hau dio: “lehen ez zuten metodologiarik, gurasoek esaten zidaten haurrek ez zutela ordutegirik eta hor ibiltzen zirela beti, jarduerarik gabe (...) orain gehiago praktikitzen dut ikasgelako proiektuekin, metodologiekin eta hortik ateratzen dut haurrekin egiten diren jarduerak, eta horrekin materialak egin izan ditut. Han ikasi eta bizi izan nuela kontuan hartuta, ikusi nuena eta oso onak diren materialak. Nabarmenezkoa da ikasleen proiektuek izan dituzten eragin bereziak, zenbait faktoreren arabera. Horietako batek motibazioa eta ondorengo laguntza da. Ikasleek beren proiektua egiten dute, baina beren komunitateetan aurkeztera iristean, motibazioa ez dela berdina ikusten dute, eta baliabideak falta dira proiektuen garapenera eusteko. Baldin eta erakundeek beren gain hartzen dituzte, benetan, eta behar den lekua eta garrantzia ematen diote inpaktuei, eta egoki inplementatu eta jasangarritasuna sor dezakete. Nabarmena da teknologia berriak erabiltzen direnean³⁴; baliabide gutxi izan arren, ezagutza eta motibazioa erabiliz, jatorrizko hizkuntzak dituzten plataformak hazi egiten dira, eta lehen ez zuten sarbide bat izateko aukera ematen diete pertsona askori.

“Aurreiritzi bat dago: Kichwan ezin da egin, tutorialak, motibazio-bideoak edo gai zehatzak egin ditugu... dena kichwan, eta frogatuta dago Kichwan posible dela eta kichwa publiko hitzun edo interesatua dagoela eta parte hartzen dute hizkuntzan. Gero eta gehiago erabiltzen da kichwa kultura-ekitaldietan³⁵”.

Kasu batzuetan, hizkuntzaren indarberritze linguistikoa eta kulturala zenbait erakunderen helburuen parte izatera pasatu zen, eta horrek eragin biderkatzailea lortu zuen, beste erakunde batzuk metodologia bereganatzen ari baitira.

Beste eragin bat da prestakuntzari esker erakunde indartu egin zela, diskurtso linguistikotik eta beren lurraldearen aldeko borrokaren harremanetik.

³³ Funtsezko aktoreari elkarrizaketa.

³⁴ Adibidez, Facebook Kichwa Mashikuna taldea (Quichuaren lagunak),

³⁵ ADITU ikaslearen inkesta.

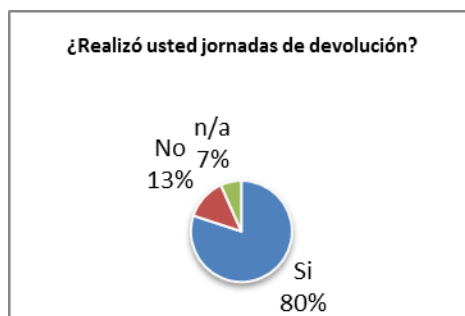
Horri esker, komunitateei lagundu zitzaien hizkuntza-ildoak lurralde-borrokan txertatzeko. Caucan, norberatasunaren ildo artikulatzailea lurraldea defendatzeko borroka da; jasotako prestakuntzari esker, hizkuntzaren defentsak berreskuratu egiten du indigenen erakundea, CRIC, sortu zenean izan zuen zentralitatea. Bestalde, emaitzak ikusi dituzten beste hezkuntza- eta politika-eragile batzuk ireki dira, eta erakundeak beren eguneroko lanaz BESTEKO guneetara gonbidatu dira.” Eskola-gainbegiralea konturatu zen ikasleek maya hizkuntzari buruz egindako aurrerapenez, eta, horregatik, maya hizkuntza eta kultura irakasteko tailerrak ematera gonbidatu gintuen”³⁶.

Kulturari dagokionez, kultura-produktuak sistematizatu dira, zabaltzeko. Eta eskolako kultur eta hezkuntza ekitaldietan maya-rako lekua dago, bai narrazioen, emanaldien, kantuen eta abarren bidez.³⁷

Itzultze-jardunaldien eragina

Ikasle eta erakundeekin sinatutako akordioetako bat, prestakuntzaren zati gisa, prestakuntzan ikasitakoari eta eraikitakoari buruzko 3 itzulketa-jardunaldi egitea da. Inkestaren arabera:

8 grafikoa

Iturria: Encuesta

Egilea: Kalidadea

% 80k itzultze-egun bat egin zuen gutxienez. Lau pertsonak bakarrik egin zituzten hiru jardunaldiak; 2 pertsonak 2 jardunaldi egin zituzten eta 3k jardunaldi bat egin zuten; eta 4 pertsonak ez zuten jardunaldirik egin (ikus IX. eranskina), eta 2 pertsonak ez dute emanazalpenik ez; beraz, adierazlea ez da betetzen³⁸. Landa-lanean, jardunaldiak zergatik ez ziren egin azaltzen duten azalpen batzuk aurkitu ziren: Ikastarotik itzuli zirenean ez zuten harrera ona izan komunitateetan, edo agintariek ez zieten espaziorik eman. Kasu batzuetan, proiektua aurkeztu zioten hurbileneko ingurua, adibidez “Casa de la Semilla” ikasleak, berak proposamena aurkezten diet familiako gurasoei, baina bilera erakundeko ko zuzendariak hartu zuen. Beste ikasle batek bere lantaldearekin egin zuen, baina ez antolakuntzarekin, ez zieten espaziorik eman.

³⁶ ADITU ikaslearen inkesta.

³⁷ ADITU ikaslearen inkesta.

³⁸ Tituluan parte hartzen duten pertsonen %70ek, gutxienez, hiru itzultze-jardunaldi egin dituzte beren erakundeetan. ADITU II.

Inkestetan ere ageri dira zenbait arazo, hala nola lankiderik ez izatea jardunaldien alde egiteko edo boluntarioen presentziari eusteko, horretarako inolako baliabiderik gabe.

Bestalde, eta inkestaren arabera, jardunaldietan gizon gehiagok parte hartzen dute emakumeak baino³⁹., Quetzaltenangon izan ezik, non presentzia baitago emakumeena askoz handiagoa da. Informazioa emateko modua dela eta, oro har, jendearen presentziaren erregistroa ez dago sistematikoki eginda, jarraipena egin ahal izateko.

Garabideren proiektuak horren adierazle argia du: itzulketa-jardunaldietan parte hartzen duten pertsonen %50 gutxienez emakumeak dira. Hori dela eta, oso garrantzitsua zen jarraibide argiak izatea parte-hartzea generoaren arabera. Zifretatik haratago informazio horrek adierazten du emakumeak ez direla jardunaldi horietan parte hartzen ari, eta zergatik? galdera egin behar da. Zein genero-faktorek eragozten dute? Ordutegiak? Haurren zaintza, etxeko lanak? Eta genero-azterketa egitean, ikuspegi horrekin estrategikoak zein izango liratekeen proposatzea parte-hartzea errazteko.

Garabideren proposamenaren barruan, itzultze-jardunaldiak oso estrategia garrantzitsua dira; iraunkortasunari begira ere, garrantzi handikoa dirudi prestakuntza-jarduerak itzultze-jardueren bidez osatzea⁴⁰. Ikasleek 3,8ko balorazioa eman zieten jardunaldiei. Hau emaitza ertaina da. Aipatu da jardunaldiak egitea lortu zenean eta hasierako motibazio batetik abiatuta, ez dela jarraipenik eman, baliabideak behar baitira jarduera jarraituagoak finantzatzeko eta "motibazio-sariak".Hau iraunkortasunaren araso da.

Pertsona askok ez dakite helduen hizkuntzaren irakaskuntzari buruz, eta ez dute denborarik proiektuan laguntzeko. Ikasle batzuek ez zuten lortu haien aldeko boluntariorik aurkitzea, beste batzuek ez zuten espaziorik izan, eta lekua eman zen kasuetan oso jende gutxi joan zen. Edo egin zenean, proiektua gure bulegoan hizkuntzaren irakaskuntzan interesa duten pertsonekin sozializatu da, gero proiektuan aurkeztu ez zutenekin⁴¹.

Garrantzitsua da aurkezten ari diren arazoak azpimarratzea, etorkizunean konponbideak bilatu ahal izateko, halako moldez non jardunaldi horiek prestakuntzan, ekintzaren iraunkortasunean eta prestakuntzaren lorpenak zabaltzeko gaitasunean egingo baitira.

Jardunaldiak egin ahal izan ziren lekuetan jakinarazi zen motibazioa eta konpromisoa sortu zirela, eta, gainera, kontzientzia handiagoa zegoela jatorrizko hizkuntzak erabiltzen jarraitzearen garrantziaz. Halabera onartzen dute jardunaldiak baliagarriak izan direla haien errealitatetik estrategiak partekatzeko eta beste estrategia batzuk bilatzeko⁴².

Agerian geratu zen hizkuntza erabiltzeko estrategiak onartzen zirela, bai eta parte-hartzaileek biziberritzean parte hartzea ere.

Prestakuntza-prozesuaren osagai horrentzat, iraunkortasunaren osagai bat ere badela, Garabidek analisia gehiago egin behar izan zuen haren ezarpena hobetzeko, irizpide eta

³⁹Informazioa emateko modua dela eta, ezinezkoa da zifra zehatzak izatea; gutxi gorabeherako irakurketa bat baino ez dute egiten.

⁴⁰ ADITU II proiektua.

⁴¹ADITU ikasleren inkesta.

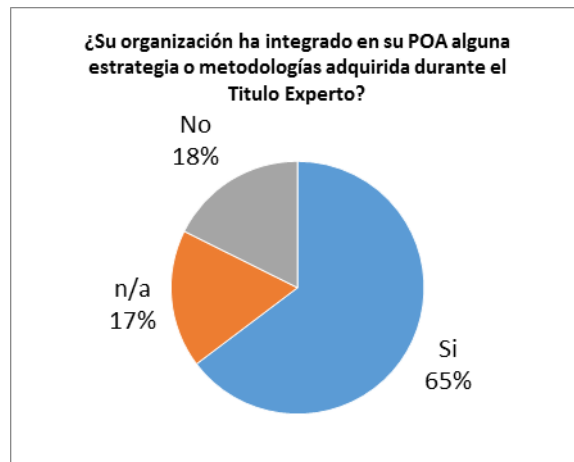
⁴² ADITU ikaslearen inkesta.

gaitasun partikularren arabera egiten baita, pertsonen, prestakuntzaren eta ingurunearen mende dago, eta ez lankidetzeta-hitzarmen baten parte.

Erakundeetan sartutako estrategiak edo metodologiak, kide batek ikastaroan partu hartu eta gero

Proiektuak osagai hori lortu den neurtzeko adierazle bat du: Parte hartzen duten erakundeen %70ek, gutxienez, adituaren prestakuntzan lortutako estrategia edo metodologietakoren bat sartu dute Urteko Plan Operatiboetan.

9 grafikoa

Iturria: Encuesta Egilea Kalidadea

Inkestaren arabera, erakundeen %65ek estrategia edo metodologiaren bat txertatu du; beraz, adierazlea bete baino pixka bat beherago dago. Kasu honetan bi elementu berrikusi behar dira: ikaslearen eta erakundearen arteko artikulazioa eta ikastaroan pertsonak duen konpromisoa.

Berrito ere, iraunkortasunaren gaia aztertzeko, beharrezkoa da erakundeak prozesu hori bere gain hartzea. Talde ebaluatzaileak baieztatu du ikasturteko metodologiaren eta estrategien %70ek erakundearen beharrei erantzun dietela (ikus 6. grafikoa).

Landa-bisitan, helduen hizkuntzaren irakaskuntza, hizkuntza-plangintzak eta haurrei irakasteko metodologiak integratuak direla jaso zen Nasa proiektuaren “El Hilo del Nasayuwe”. 19 sustatzaile nasa hiztunak dituzte. “Wasak” edo murgiltze-zentroetan, gurasoen eta irakasle batzuen erantzun garrantzitsuak daude. “El Manzano”n, ebaluatzaileak lanaren garapen interesgarria ikusi zuen. Han argi ikusten zen metodologiaren eragina oso ondo integratuta zegoela.

CECIDIC-en, Fiduyak-ekin (haurrentzako eskola) metodologia transmititzen hasi da. Elkarrizketatuetako batek azaldu duenez, "gu Toribion bakarrik ari gara lanean Bizi Plan gisa, eta orientazioaren bat behar badugu, gure bila etorri dira. Eredugarria gara, gu hemen

izan garelako beharra ikusita eta agintariek erakutsi digute zer egin. Gaur talde sustatzailea gaia lantzeko prest dago hiru lurraldeetako hizkuntzarena, eta 5 lan-ildo egituratu ditugu, bizi-plan osoa FUNTZIONATZEN has dadin”.

Tierradentro-n, Kabildeen Elkartean, Nasa Çxhãçxha, metodologiak 5 sustatzaileen taldean sartuta daude, eta une honetan proposamen bat lantzen ari gara hizkuntza hurrekin antolatzeke, noski, komunitateen pentsamendu barnetik abiatuta; orduan, nolabait, hori lagungarria izan daiteke eta erabilgarria litzateke prozesu horretan, baina oraindik ez da erakunde praktika instituzional gisa integratu⁴³.

% 18k ezetz erantzuten du, edo % 17k ez du erantzuten; elkarrekin, % 35 dira, eta ehuneko handia da pasatu dela begiratzea eskatzen duena; i) Hautaketa-prozesuan inkoherentzia egon liteke, hasiera batean deialdia pertsona bat eskuordetzen duten erakundeentzat delako; ii) erakundeak ez du sentitzen metodologia erabil dezake, oraindik gaitasunak falta zaizkiolako; iii) pertsonak ezin ditu bere ezagutzak transmititu integratuak izan daitezen; iv) plangintza-gaien berri ez duten erakunde berri edo txikiak dira.

Erakundeen %65ari dagokionez, metodologia hauek ikus daitezke (multzokatuta, aipamenaren arabera): Hizkuntza erabiltzeko motibazioa jarduera integralak eta orokorrak; jarrera pasibotik hiztun aktibora pasatzea, hizkuntza-kontzientzia eta aktibismoa; hizkuntza-plangintza; eragin politikoa eta aktibismo digitala: Hezkuntza Plan Estrategikoa, helduak gaitzeko irakaskuntza-metodologiak; corpusean oinarritutako estrategia; Kultura-ekoizpena eta hiztunen aktibismoa. Kasu batzuetan, estrategien edo metodologiaren ordez, jarduerak aipatu dituzte; esate baterako, “diplomatura” hizkuntzaren biziberritze linguistikoa: Zenbait kidek Hizkuntza biziberritzeko prozesuan parte hartzeko sentsibilizazio prozesua hasi da, bere oinarriak indartzeko⁴⁴. Hemen ez dago argi estrategia sentsibilizazioa izango litzatekeen. Estrategia gisa aipatzen den beste jarduera bat komunitateko beste kudeatzaile batzuk kontzientziatzeko prozesua ezartzea izan zen.

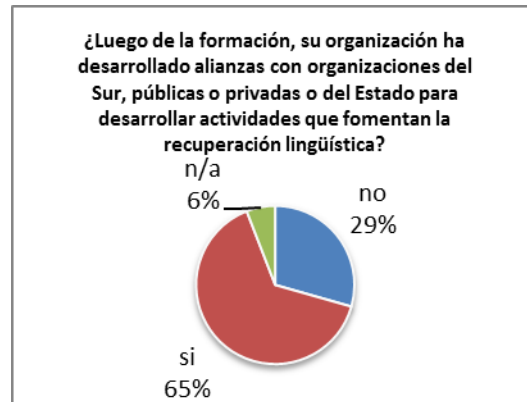
Hegoaldeko sareekiko harremanak

Emaitza horren adierazlea ADITU iv.ean hau da: Proiektua bukatzean, Hegoaldeko erakundeek aliantzak egiten dituzte hizkuntza modu koordinatuan berreskuratzea sustatzen dituzten jarduerak garatzeko. 10. grafikoan ikusten denez, %65ek baietz erantzuten du, eta %35ek ez dituela uste da.

⁴³ Ikaslea elkarriketatuta.

⁴⁴ ADITU ikaslearen inkesta.

10 grafikoa

Iturria: Encuesta
Egilea: Kalidadea

Aktibismo digitalari dagokionez, abantaila bat da mundu osoan⁴⁵ sare sozialen erabilera sustatzen duen nazioarteko erakunde baten parte izatea.

- Tokiko eta udaleko agintariekin; botere legegilearen ordezkariekin; Ministerioak (Osasuna, Lana, Hezkuntza).
- Beste tokiko erakundeekin.
- Tokiko irratiekin.
- Kasu gutxitan, fundazioekin.
- Jatorrizko hizkuntzen aldeko erakundeekin.

Ikasleek inkestan adierazten dute gehienetan aldi baterako aliantzak direla, hedapen- edo eragin-jarduera batzuk antolatzeke. Aurreko informazioak argi uzten du hegoaldean ez dagoela sarerik. 2012an aurkeztutako proiektuak helburu hori planteatzen du, eta, halaber, Hegoaldearen eta Hegoaldearen arteko⁴⁶ hausnarketarako eta trukerako gune presentzial eta birtualak sortzea aurreikusten du.

Gaur egun, sareak sortzeko eta hegoaldearen eta hegoaldearen arteko trukerako baldintzak eta gaitasunak ez dira betetzen. Horretarako, Garabidetik proposamen zehatz bat, trukerako estrategia barne dueña, behar da.

Hala ere, eta oso positiboa izanik, inkesten erantzunek erakusten dute Ekuatorean artikulazio-ahalegin handia egin dela.

⁴⁵ <https://es.globalvoices.org/#>

⁴⁶ 2012 proiektua, orrialdea 4

Iraunkortasuna

Iraunkortasuna edukieraren araberan dago, eta sareak eta laguntza-guneak nola sortzen diren kanpoko aktorearen laguntzarik gabe.

Ikuspegi horretan, Garabidek hau planteatzen du: Prozesuen jasangarritasuna bermatzeko, ikasleek beren erakundeetako plan operatiboetan sartuko dituzte aditu tituluak zehar identifikatu eta landu diren estrategiak, irakasleen eta tutoreen gainbegiradapean⁴⁷. Erakundeen %65ek egin dutela ikusi dugu. Gainerakoek, %35 horrek, ezin dute bermatu proiektuaren jasangarritasuna. Inkesten bidez, jarraitasunari buruzko kezka adierazi dira; baliabide ekonomikorik ezari eta borondatezko langilerik ezari buruzkoak dira, edo agintariek gaiari garrantzi gutxi ematen diotelako kezka.

Jasangarritasuna bermatzeko Garabidek beste estrategia bat hausnarketarako eta gogoetarako gune presentzial eta birtualak sortzea izan zen eta hegoaldearen erakunderaen arteko trukea eta itzultze-jarduerak egitea, ezagutzak bereganatzen direla bermatzeko⁴⁸.

Bai itzultze-jardueretan⁴⁹, bai trukearen sorreran⁵⁰, emaitzak ez dira onenak, sareak ez baitira sortu eta jardunaldiek ez zituzten espero ziren ondorioak izan.

Itzultze-jarduerari dagokienez, Garabidek hau esan du: “oso garrantzitsua iruditzen zaigu prestakuntza-jarduerak itzultze-jardueren bidez osatzea. Jarduera horiek ikastaroko tutoreen eta Garabideko langile teknikoek laguntza eta laguntza ez-presentziala izango dute⁵¹”.

Hau da, jarduera horiek ikasitakoaren ezagutza eta zabalkundea biderkatzeko estrategia bati erantzuten diote: oso pertsona gutxi egin zituzten 3 itzultze-jardunaldiak; kasu askotan, lantegi edo ekitaldi publikoak itzultze-jardunaldi gisa hartu dira.

Hegoaldearen erakundeek arteko trukearen kasuan, ez dago; deigarriena da ADITU ikasleen arteko artikulaziorik ere ez dagoela eskualde edo herrialde berean. Ez dago sare edo aliantza estrategikorik aditu-ikastaroko ikasketen jasangarritasuna bultzatzeko.

Proiektu honen eragin iraunkorrak honela laburbil daitezke:

- Pertsonak eta lan-taldeek hizkuntza biziberritzeko, metodologia eta plangintza izateko beharraz jabetzen dira.
- Helduei eta haurrei hizkuntza gutxitua irakasteko metodologiak barneratzea lortu da. Horrela, hizkuntzaren erabilera eremu pribatuetan ez ezik, bizitza komunitario, sozial eta politiko osoan ere sustatu da.
- Hizkuntzaren biziberritzea erakundeetan politika baten hasiera gisa sartzea ondorio iraunkorra da, politika hori zeharka garatu ahal izateko.

⁴⁷ Garabide, 2012 proiektua

⁴⁸ Ibidem, 4 orrialdetako

⁴⁹ Ikusi jardunaldi buruzko 7 grafikoa.

⁵⁰ Ikusi 9 grafikoa.

⁵¹ Garabide, 2012 proiektua.

- Erakunde bakoitzean sustatzaile-talde trebatuak eta kontzientziadunak daudenez, prozesu hori geratzeko iritsi zela ikus daiteke.
- Parte hartu duten pertsonak herri indigenei eta haien herriei lotutako eskubideen babesari buruzko ezagutzak areagotu eta indartu dituzte.
- Lortu da hizkuntzaren biziberritzea politika publiko gisa tokiko edo estatuko legedian sartzea.
- Jatorrizko hizkuntzekin plataforma digitalak sortzen ari dira, beste eskualde batzuetako taldeetara eta lehen hizkuntzagatik arbuatua sentitzen zuten gazteengana iristeko⁵².

3 ESTRATEGIA: EUSKADIN ZABALKUNDEA ETA KONTZIENTZIAOA KANPAINAK, EKINTZAK ETA IKUS-ENTZUNEZKO MATERIALEN BIDEZ.

Garabide zabalkundearen duen eragina NEURTZEKO, EPTSren ekintzei lotutako emaitzen aurrerapena ADITU iv.ean neurtzea erabaki zen. Funtsezko adierazle batzuk baloratu eta elkarrizketa erdi-egituratu batzuk egin ziren. Emaitzak hauek dira:

R 2: Hizkuntza-aniztasunari buruzko hausnarketa zabaltzea 4 talde estrategikotan

Egindako ekintzen presentzia tokiko komunikabideetan

Garabideren dokumentazioa eta txostenak berrikusi ondoren, ikusten da ahalegin handia egin dela ADITUari buruzko oharrek tokiko egunkarietan argitaratzeko. Adibide batzuk:

- El Diario Vasco: ADITU ikastaroko ordezkari indigenak udaletxean
- Gasteiz Hoy: Mapudungun hizkuntzari buruzko dokumentala: “Mai da bai ” (ezetzik ez dago).
- Argian: “Hizkuntzak eta generoa ez daude aparte, sekula”.

Gainera, Garabideren segimendu-txostenaren egiaztatze-iturri gisa, ekintzak aurkezten dira telebistan eta tokiko irradian. Hona hemen adibide batzuk: Goiena Telebista, EITB, Oizmendi telebista, Radio Euskadi, Bizkaia Irratia, Info 7, Bilbo Hiria Irratia.

Honelako programak agertzen dira:

- Radio Euskadi (Graffiti): “Hizkuntza Gutxituak: maya yucateca”.
- Radio Euskadi (Graffiti): “Hizkuntza gutxituak ezagutzen: guaraní”.
- Radio Euskadi (La casa de la palabra): “Sisa Tarini hizkuntza eta Andeetako Kichwa pentsamendua”.
- EITB: “Milouda el Hankari, Afrikako iparraldeko Amazigh hizkuntzaren loturagatik”.

Ekintzek erakunde parte-hartzaileen agendan izan zuten eragina

Garabideren jarraipen txostenaren arabera, 26 sentsibilizazio ekintza egin dira ADITU iv.aren esparruan giltzarritzat jo diren erakundeekin.

Ekintzak erakunde hauei zuzendu zaizkie:

- Udaletxeak

⁵² Adibidez: <https://es.globalvoices.org/#>; Latinoamerikako hizkuntza Indigenen Jaialdia Interneten (Fllii); Kernaia plataforma digitala Mexikon.

- Euskararen etxeak
- Eskolak eta Unibertsitateak.

Mahai-inguruak, hitzaldiak eta dokumentalen proiektzioak egin dira, eta ADITU-ren ikasle bisitariak parte hartu dute. Ebaluazioaren esparruan, 5 erakunderi egin zaie elkarrizketa: Deustuko Unibertsitateari, Politekniko bati, eskola bati, udal bati eta aholkulari laguntzaile bati.

Garabidetik hurbilen dauden erakundeek (Arizmendi, EMUN) ondo ezagutzen dute beren jarduera, sarearen parte direlako eta beren jardueretan borondatez parte hartzen dutelako (herrialdeetarako bisitak, proiektuen jarraipena, etab.).

Aliantza eta hitzarmen estrategikoak dituzte erakundeekin, eta horrek aukera ematen du baieztatzeke epe ertain/luzeko estrategia dagoela.

Ikastoletan, ikasleekiko salaketa- edo ikusmen-proiektuak egiteari buruzko kontzientzia sortzen saiatu dira. Elkarrizketatutako ikastolan estrategia PEn eta estrategia pedagogikoan txertatzea lortu da, eta metodologikoan ere, eta horrek esan nahi du Haur Hezkuntzatik Batxilergora PROletan sartuko dela.

Balorazioa positiboa da, batez ere ADITU iv.ean non ikasleak Aretxabaletan egon ziren eta herriarekiko harremana zuzenagoa da.

EMUN aholkularitzaren kasuan, ADITU ikasleei lagundu zaie euskal enpresetan euskara sustatzeko lanetan. Errealitate desberdinak izan arren, hizkuntza paraleloa edo bigarren mailakoa ez izatearen garrantziaz sentsibilizatzea lortu dute. Aholkularitzako langileek herrialdeei jarraipena egiteko ekintzetan parte hartzen dute, eta proiektu bat zehaztea lortu dute Tosepanen (Mexiko). Hainbat mailatan du eragina antolakundean: pertsonalki, herrialdeak bisitatzen ditu, bere ikuspegia zabaltzen du eta beste herri eta cultura batzuetako elementuak gehitzen ditu, bere esperientzia pertsonala aberastuz. Lanari dagokionez, proiektu bat egin dute. Balorazioa ona da, baina uste dute Euskadin Garabideri gehiago zabaltzea falta zaiola lankidetzaren esparruan atipikoa baita.

EASO Politeknikoak badu jada lankidetzaren hitzarmena Munduko Hizkuntza Ondarearen UNESCO katedrarekin, kultura- eta hizkuntza-aniztasuna bermatzeko, eta 2030 Agendaren eta ODS-en esparruan ekintzak egiten dituzte. Esparru horretan, GARABIDE erakundearekin harremanak izaten jarraitzen dute, eta duela zenbait urte boluntario-lanetan parte hartzen dute harekin. Proiektu honi esker, batzuk hautsi dira euskararen sendotasunari buruzko paradigmatik; izan ere, beste hizkuntza gutxituekin partekatzean, ikusi dute zailtasun batzuk dituztela. Era berean, komunitate indigenen egoera, oro har, eta hizkuntza-gaiak, bereziki ezagutu ahal izan dira; azken horien arazoak euskararen egoerarekin alderatu ahal izango dira. Esperientzia-trukeak oso aberasgarritzat jotzen dituzte, pentsatzea eta hausnartzea laguntzen dituztelako.

Udalen esparruan, egindako ekintzak garapenerako lankidetzaren programetan sartzen dira. Alde horretatik, herrien arteko elkartasun-ekintzak finantzatzen dituzte beren egoera ekonomikoa hobetzeko, eta erakunde batzuekin lankidetzaren hitzarmen bat dute (Garabiderek, esaterako). Garabiderek sentsibilizazio-ekintza bat egiten dute urtero, errealitatea herritarrei hurbiltzeko; adibidez, argazki-erakusketak edo hitzaldiak.

Deustuko Unibertsitatearen kasuan, Euskal Ikasketen Institutuaren bidez, ikasleek esperientziak trukatu zituzten ikasleen artean, eta horrek elkar ikastea ekarri zuen. Proiektuak euskararen alde lan egiten duten erakunde gehiagoren eta institutuko ikasleen ezagutza ekarri zien eta beste herrialde batzuetatik datozen hizkuntza minoritarioak ezagutu eta haiekin trukatu izana positiboki baloratzen dute.

R3. Ekarpina ikus-entzunezko materialen bidez sozializatzea.

Webguneraen eragina

Kontsultatutako erakunde gehienek ez dute webgunea bisitatu eta ez dituzte ezagutzen proiektuaren esparruan egindako materialak. Bestalde, txostenen arabera, ez da lortu urtebetean 1.000 bisita izatea, baina beste hedatze-estrategia batzuk egin dira, hala nolaiikasleek parte hartzen duten bideoak dira.

Emakumeak eta haien bizipenak ikus-entzunezko materialietan hizkuntza berreskuratzeko prozesuetan

Materialek emakumeen errealitatea islatzen dute, argitaratutako bideoetan ikus daitekeen bezala, 10etatik 9k emakumeak aipatzen baitituzte. Jarraipen-txostenetako datuen arabera, sinposioko hizlarien %50 baino ez ziren emakumeak izan. Garabideren txostenaren arabera, 26 dira ADITU iv.aren esparruan egindako sentsibilizazioa. Horietatik %70 emakumeak izan dira.

3.2 Zeharkako ikuspegiaren azterketa: generoa, giza eskubideak eta ekologia.

GENERO

ADITU proiektuek generoaren gaia sartu dute beren adierazleetan, berariazko helburuetan eta emaitzetan. ADITU II n bi adierazletan neurtzen zen, eta bertan parte-hartze paritarioa eskatzen zen. ADITU III. mailan, parte-hartze paritarioaz gain, berariazko adierazle bat dago, emakumeek beren erakundearen duten posizioaren aldaketa neurtzen duena. ADITU iv.ean generoaren inguruko berariazko adierazleak daude, eta hori proiektuaren diseinuaren hobekuntza da.

Praktikan, emakumeen parte-hartzea gizonena baino txikiagoa da⁵³. Oso positiboa da parte-hartzearen adierazleak jartzea; izan ere, neurtzeko modu bat da, baina ez da estrategiarik egon genero-neurriak bultzatzeko, parte-hartzea errazteaz gain, parte-hartzearen eta erabakiak hartzearen arteko desberdintasuna murrizten lagunduko duten baldintzak ere bultzatzeko. Emakumeek lehendik zuten jabetasun-mailaren arabera aurrerapenak daude.

Ikastaroa egin duten emakumeen parte-hartzea erantzukizuneko lanetan

Caucaren kasuan, ikastaroan parte hartu duten emakumeak garatu zituzten proiektuetan daude, baina hezkuntza-zuzendariak dute erantzukizun-postua. Erakundeek duten egitura

⁵³ Ikusi 2 grafikoa.

motagatik gertatzen da hori. Postuak agintari tradizionalak izendatzen dituzte, batez ere gizonek, eta emakumeak mendekotasun-lekuetan daude.

Oro har, emakumeek ikastaroan parte hartzen dute eta beren proiektua ezartzen dute, batzuetan erakundearen laguntza txiki edo handiagoarekin, erabakiak hartzen dituzten harremanen arabera. Hau da, proiektuaren adierazlea: Proiektua bukatzean, prestakuntzan parte hartu duten emakume guztiek erantzukizuneko postuak dituzte haiek gauzatzean, gutxi gora behera betentzen da. Caucan, ikasleetako batek adierazi du egiten duen guztia bere ikastetxeko zuzendariak onartu behar duela, eta zuzendariak ez dakizkiela berak aplikatzen dituen didaktikoak edo veste metodologia batzuk.

Prestakuntzak emakumeengan duen eragina

Galdera horri batez ere emakumeek erantzun zioten. Eragin horrek emakumeengan bakarrik eragingo balu bezala da. Genero-ikuspegia askoz gehiago lantzea falta da, hau da, harreman desberdinak aldatzeko beharrezkoa da emakumeekin eta gizonekin lan egitea. Ez da utzi behar emakumeen eskuetan soilik eraldatzea.

Emakumeek honako hau diote: prestakuntzak ahalduz hori agertzea utzi du; izan ere, beti egon da nahiz eta ez ikusi, baina adierazi behar da emakumeen jabeakuntza-konzeptu desberdinak daudela kulturen arabera. Beste ikasle batek dio: emakume gisa asko balio izan dit lanean ari naizenaz eta harreman sozialetan emakumeek dituzten arriskuen berri izateak. Emakume mayak gisa erronkak maila berean daude eta eskutik joan behar dute sendotzen.

Azken balorazio hori Caucako emakumeen talde fokalean jaso zen kontzeptu baten antzekoa da, dualtasunari buruzkoa. Garabiderek prestakuntza garrantzitsua izan da; izan ere, Nasa mundu-ikuskeraren inguruan argi daukagu prestakuntzak dualtasuna eta paritatea izan behar dituela. Hori dela eta, orientatzaile gisa aritu garenok ikusi dugu komunitateak interesa duela emakumeen gaia ezagutzeko, indartu egin behar delako. Emakumeen gaiak badu zerbait handia, eta batzuetan lider batzuek gaizki ulertzen dute. Mendebaldean generoaren gaiari buruz hitz egiten duten bezala hitz egiten denean, haiek esaten dute, baina zertarako, familia gai horretan badago. Hori dela eta, ez dago argitasun handirik. Taldean egin dugun lan guztiari esker, pentsatzea beharrezkoa zela ikusi genuen gai horiei buruz hitz egiten jarraitzeko emakumeen mugimendu gisa. Orduan, horretan ari gara.

Nola egiten dugu emakumeak bere hizkuntzatik behar duena ulertzeko? Familia-indarkeriaren ikuspegitik, kultura- eta espiritu-alderdietako egoera horietatik, garrantzitsua da eremu hori emakumeen aurkako desberdintasunei buruz hitz egiteko erabiltzea, agian oso kultura matxistaren aurrean gaudelako. Orduan, familiako guraso diren eta irakasle diren ikasleekin aldatzea bat egin ahal izatea... Elkarrizketa-gune horiek sortzea garrantzitsua izaten hasi da.

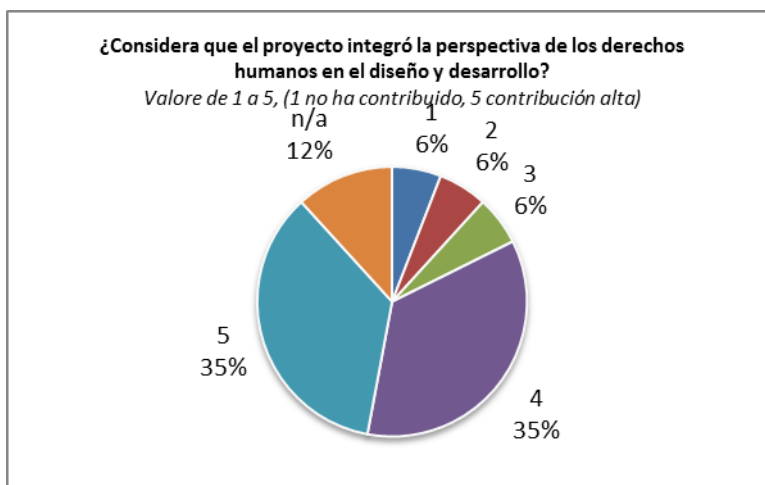
Planteamendu hori generoa/dualtasuna gaiari buruz pentsatzen jarraitzeko deia da, ikuspegi espiritual eta kulturalarekin, baina beren komunitateetan Emakume indigenen aurkako indarkeria bezalako egoerak eraldatzeko helburuarekin.

“Emakumeen jabeakuntzari dagokionez, uste dut orain emakumeak sinetsita daudela hizkuntza garrantzitsua dela eta emakume asko daude ostiraletan ikasten, eta proiektuan

haurrak dituzte. Izan ere, semea ikasten ari bada, amak ere jakin behar du, haiek Nasayuweren etxera iristen denean, eta haiek ez dute erantzun beharrik. Alderdi kolektiboan, uste dut emakume asko antolatzen direla eta ez dela lehen bezalako emakumea gizonaren zain egon behar zutenean”.

Giza Eskubideak

11 grafikoa

Iturria: Encuesta
 Egilea: Kalidadea

Galdetutako pertsonen %70ek balorazio ona egiten dute proiektuen diseinuan eta ezarpenean giza eskubideak sartzeari buruz %18k balorazio txikia eman du, eta % 12k ez dute erantzun.

Giza eskubideak hobeto ulertzen direlako dira balorazio onak, eta gizarte-borrokarekin eta lurraldearen defentsarekin, herri indigenen eskubideekin, eta hizkuntzen biziberritzea sistema legeletan txertatzeko aukerarekin, haremanak dituztelako. Herrien eskubideen ikuspegitik borrokatzeko tresnak ematen dizkie, ez konkistatzailearen ikuspegitik. Aitortzen dute ikastaroak ideia argiagoa eta zehatzagoa izaten lagundu diet⁵⁴. “Guaranieraren biziberritzeari modu eraginkorragoan aurre egiteko eta persona asko trenean sartzeko tresnak eman zizkidatela adierazi dute⁵⁵”. Bestalde, prestakuntzak aukera ematen die erakunde publikoetan duen eragina hobetzeko, hedapenaren bidez, hizkuntza indigenen egoera eta horren inguruan egiten ari dena ezagutzeko⁵⁶. Balorazio txikiagoa eman zutenen ustez, elementu batzuk landu ziren, baina ez zen behar adina sakondu; giza eskubideak zer ziren ez zekiten pertsonen ustez, asko falta da ikasteko, eta beharrezkoa

⁵⁴ ADITU ikaslearen inkesta.

⁵⁵ ADITU ikaslearen inkesta.

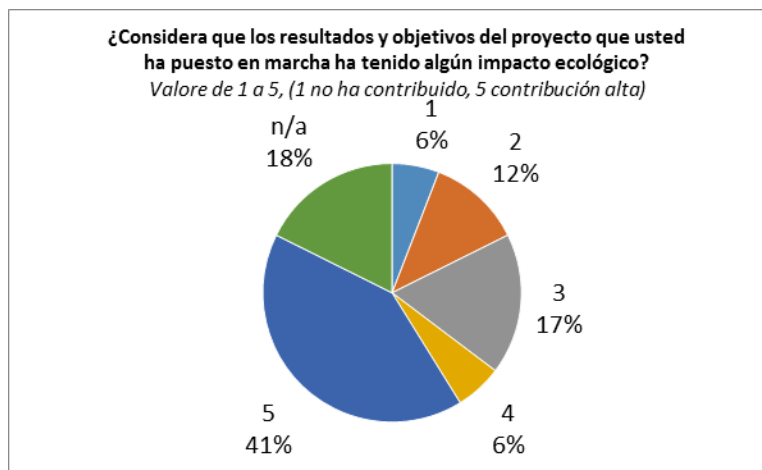
⁵⁶ ADITU ikaslearen inkesta.

litzateke ADITUren zati hori indartzea, errealitate sozial desberdinetatik datorrenez, badugu eta giza eskubide baten ikuspegi desberdinak eta, agian, bizikidetz⁵⁷.

Ikasle horrek eztabaida gehigarria planteatzen du, eta giza eskubideei buruzko ikuspegi horiek zein diren azaltzen du. Gisa Eskubideen kontzeptua Mendebaldeko munduaren garapena, banakako eskubideetan oinarritua, eta, beraz, herri indigenek beste hurbilketa batzuk dituzte lotuta balio komunitarioak baino gehiago. Elkarrizketa bat, ikuspegi desberdinetatik, aberasgarria eta beharrezkoa izango litzateke lankidetz-proiektu mota horietan.

Ikuspegi Ekologikoa

12 grafikoa

Galdetutako pertsonen %47k balorazio ona dute; deigarria da %50etik beherakoa izatea; agian, ekologiaren ikuspegia komunitate horiek urrutik ikusten dute natura beren identitatearen parte baita. Balorazio handia ematen dutenek hauxe diote: “elkarrekotasunean lan egin da gure Ama Lurrarekin; bizi-espazioen babesa sustatuz; gure maitasun-printzipioetatik naturara; Hizkuntza komunikazioa ez ezik, komunikazioa ezagutzak ere bada eta horietako batek natura nola kontserbatu esaten digu⁵⁸.Gure erakundeko hizkuntza-proiektua lurraldearen defentsarekin lotuta dago. Batzuentzat, inpaktu ekologikoa oraindik ez da ikusten, proiektuek emaitzak lortzen dituztenean ikusiko da, hau da, aditu-ikastaroan egindako prestakuntzak elementuak ematen dizkie, baina ezagutzak aplikatzearen mende daude inpaktuak. Horrela adierazten dute: “Proiektuaren emaitzak zehaztu ondoren emaitza ekologikoak ikusiko dira, kichwa hizkuntzaren irakaskuntzan integratuta baitago ingurumenaren kontserbazioa”.

⁵⁷ ADDITU ikaslearen inkesta.

⁵⁸ Ikasleei inkestak.

4. IKASITAKO IKASGAIK ETA GOMENDIOAK

4.1 Ikasitako ikasgaiak

ADITU programako estrategien ikaskuntza nagusiak:

1. ADITU taldeetan garatutako proiektuek herri indigenen ahalduntzeari eta kultura-garapenari laguntzeko helburua dute. Halaber, jatorrizko herrien hizkuntza biziberritzeko estrategia eta politika eraginkorrak ezartzeko lanean ari diren Latinoamerikako erakunde indigenen gaitasun eta gaitasun soziolinguistikoak indartzeko helburua dute.
2. 10 herrialdetan, ikasleak 15 izatetik 1 izatera igaro dira. Esku-hartze eremua zabala da, eta ikasle gehienak Ekuadorretik, Kolonbiatik, Guatemalatik eta Mexikotik datoz. Leku batzuetan oso jende gutxi ibiltzen da, beste batzuetan gehiago, baina ez dago trukerik haien artean.
3. Ikasleak 14 hizkuntzako hiztunak dira, eta horrek elkarreraginerako oso espektro interesgarria ematen du eta ikasleak nola hizkuntzak biziberritzeko prozesuak garatzen diren ikasten da. Gaur egun, elkarreragin hori ia nulua da.
4. Inkesta egiteko erantzun-kopuru oso txikia izan zen (%25), eta, horri esker, ezin izan zen ondo neurtu proiektuen eragina.
5. Prestakuntzari dagokionez, ikusi da metodologietako prestakuntza garrantzitsua eta erabilgarria izan dela ikasleentzat eta haien erakundeentzat. Berariazko irakaskuntza-metodologiak eskuratzeak erakunde gehien beharra konpondu du, ez baitzuten hizkuntza-plangintzarako estrategikoak. Horrela parte-hartzaileek metodologiak erabil ditzakete eta plangintza egin, prestakuntza prozesua modu ordenatuan eta sistematikoan zabal dezaten.
6. 2012az geroztik garatutako prozesuari esker, hizkuntzaren posizionamendu berria eta pertzepzioa hobetu egin dira Ekintzaren lekuetan. Horrek esan nahi du oso aldaketa positiboa izan zela hizkuntzak eta hiztunek bizi diren gizartean zuten posizioan.
7. Bi estrategia nagusi baloratu dira: i.- Hizkuntza irakasteko estrategia pedagogikoak, gaztelaniarekin konbinatu gabeko erabileratik abiatuta. Hori berritasun bat da hegoaldeko herrialdeetan, gai horretan lan egiten zutenek hizkuntza nagusiaren erabileratik abiatuta egiten baitzuten beti. ii.- zenbait estrategia, hala nola hizkuntzen teknologia erabiltzea. Horri esker, hizkuntzak eremu modernoagoan koka daitezke, atzeratutako hizkuntzen kontzeptutik aterata.
8. Erakundeetan espero ziren aldaketak ez dira nahi zen erritmoan gertatu, denbora faltagatik eta kideen ikaskuntzak onartzeko eta txertatzeko jarraipen zehatzik ez izateagatik.

9. Pertsona gaituek dituzte lorpen eta eragin nagusiak, bai eta familia- eta komunitate-inguruneek ere. Eragin handiagoa falta da politika publikoen erabakiak hartzen dituzten erakunde eta pertsonengan. Proiektuak ez zuen horretarako estrategiarik.
10. Ikasleen proiektuen inplementazioa ez zuen beti bere antolaketak lagundu, eta horrek zaildu egiten zuen kasu batzuetan gauzatzea eta ikaskuntzak bultzatzea eragotzi zuen. Beste kasu batzuetan, emaitzak ikusi dituzten beste hezkuntza- eta politika-eragile batzuk ireki egin dira eta erakundeak gonbidatuak izan dira beste gune batzuetara.
11. Itzultze-jardunaldiak erakundeen laguntza gutxirekin egin ziren. Laguntzarik ezaren ondorioz, antolakundeek %65ek (aurreikusitako %100ekoak) estrategia edo metodologiaren bat sartu zuen. Alegia, ez zuen ongi funtzionatu ikaslearen eta erakundearen arteko artikulazioak, eta osagai horrek ez zuen behar adinako jarraipenik izan.

Zeharkako ikaskuntzak

12. Emakumeek zuzen parte hartu dute ikastaroetan, baina ez dute erantzukizuneko lanposturik beren erakundeetan. Genero-ikuspegia ez da lortu erakundeetan kokatzea eta harreman desberdinak aldatzea. Kontzientziazio-lan handiagoa falta da, bai emakumeekin bai gizonekin.
13. Ahulezia handienetako bat hegoaldeko erakundeen artean aliantzarik ez izatea izan zen, hizkuntza-biziberritzea sustatzeko.
14. Proiektuek giza eskubideen zeharkako ikuspegia aurkezten dute, oso ondo baloratu dena.
15. Ikuspegi ekologikoa komunitateen nortasunaren parte da, baina balorazioan %50 baino gutxiago lortu zuen. Agian hizkuntza Hegoaldean daukaten ikuspegi horretara egokitu behar da, eta hor komunitateek "Ongi bizi" deitzen diote.
16. Hasitako ekintzen jasangarritasuna bermatzeko errefortzu-ekintzak falta dira. Jasangarritasunaren hasierako proposamena erakundeek plan operatiboetan aditu tituluarekin hartutako estrategiak integratzean oinarritzen zen, eta hegoaldearen eta hegoaldearen arteko trukean eta itzulketa-jarduerak egitean. Baina estrategia horiek ez zituzten lortu espero ziren emaitzak.

Euskadiko lanari buruz ikasitakoak

1. Garabidek ahalegin handia egin du prentsa-oharrak, albisteak eta iritzi-artikuluak tokiko egunkariei helarazteko; hala ere, ez dago daturik ohar horiek zenbat irakurlek izan dituzten jakiteko. Erakunde estrategikoetan edo herritarrengan duten eraginari buruzko daturik ere ez dago.

2. Tokiko irrati eta telebistan hizkuntza gutxiak ezagutzeko programa txikiak aurkeztu dira, bai beste herrialde batzuetakoak bai euskarakoak. Ildo horretatik, adierazleak bete dira, baina ezin da haien eragina baloratu, audientzia-daturik ez dagoelako.
3. Web orriko eragina txikiagoa izan da, erakundeek ez baitzituzten ezagutzen eta bisitak aurreikusitakoak baino txikiagoak izan baitira.
4. Gogoeta-, eztabaida- edo sentsibilizazio-ekintzak egin dira erakunde aliatuetan, hala nola udalak, eskola publikoa, ikastolak, institutuak eta unibertsitateak. Ekintza horien buru emakumeak izan dira, batez ere.
5. Eragin nagusietako bat Garabidetik gertuen dauden erakundeekin aliantzak, hitzarmenak eta proiektu bateratuak egitea izan da, pertsonak zein boluntarioak hitzaldietan, kanpainetan eta abarretan inplikaturik. Baita ikasleek egindako proiektuen jarraipenean ere.
6. Zenbait ikastolarekin egindako lana nabarmendu behar da, hezkuntza-planetan hizkuntza-indarberitzearen eta hizkuntza gutxituen gaia sartu baita.
7. Horri dagokionez, lorpen garrantzitsuenetako bat Tosepani (Mexiko) laguntzeko proiektua da.

4.2 Gomendioak

Ondorio eta ikaskuntzetatik ateratzen diren gomendio nagusiak, 4 arlotan aurkez daitezke:

- i. Ezarpena diseinatu eta kudeatzeko
- ii. Iraunkortasuna eta epe luzeko eragina bermatzeko
- iii. Generoaren, giza eskubideen eta ekologiaren zeharkako ikuspegietan sakontzea.
- iv. Garabide Euskadin

Ezarpena diseinatu eta kudeatzeko

- 1) Edukiak eta adibideak Hegoaldeko hizkuntza gutxituen benetako egoeretara egokitzea. Ikastaroko prestakuntzatik hurbilago egotea komeniko litzateke. Hegoaldeko jakintsuak gonbidatzea, ezagutza transmititzeko eta jarriarazteko beste modu batzuetan ekarpenak egin ditzaten.
- 2) Ikasleek egindako proiektu batzuen ondorio onak kontuan hartzea eta haietatik ikasitakoak, adibideak eta praktikak ateratzea.
- 3) Euskadira egiten diren bisitetan agenda malgutzea proposatzen da, herrian gehiago jardun ahal izateko, esperientzia pertsonalak esperientzia akademikoaren aldean zabalduz. Ildo horretatik, hizkuntzari buruzko esperientzia pertsonalak sozializatzeko espazio gehiago eskaintzea, esperientzia horietatik abiatuta horrek beste estrategia batzuk identifika ditzakelako. Ildo horretatik, interesgarria litzateke Arrasateko ikasleekin integratzea esperientziak partekatzeko.

- 4) Indarberitze-prozesuen barruan emozioak erabiltzeko modulu bat gehitzea; izan ere, azken horien arazo bat sortu diren estereotipoak eta ospe handiko diskurtsorik eza izan ohi dira. Hau da, deskolonizazio-metodologiak.
- 5) Curriculumak diseinatzeko direnean, komenigarria litzateke ikuspegi lokalak konbinatzea, parte-hartzaileen hurbileko testuinguruetan kokatuak. Egokiena litzateke Garabideko Agya Yalako hizkuntza-komunitateekin egiten dituen laguntzetatik lortutako lorpenak sartzeko eta, hartara, egiten diren ahaleginak baloratzea.
- 6) Tokiko testuinguruak eta bertan gertatzen diren garapenak hurbilagoetik begiratzea iradokitzen da, Hego Globaleko herrialdeetako errealitateak kontuan hartuta aztertzeko. Testuinguru bakoitzean eragileen mapatze bat egitea komenigarria litzateke erakundea-erakundea erlazioetan sakontzeko.
- 7) Inkestatutako en iritziaren arabera sartu ez ziren premia estrategikoak kontuan hartzea⁵⁹:
 - Hizkuntza-ekimen berritzaileak.
 - Nola gauzatu erakunde bat, nola kudeatu. Beti dago zerbait berria ikasteko, baita zerbait badakigula pentsatzen dugunean ere.
 - Kooperatibismoa eta asertibitate linguistikoa.
 - Helduen alfabetatzea.
 - Haurraren hezkuntza mailaren araberako material didaktikoa sortzearen garrantzia.
 - Lurraldea eta hizkuntzak.
 - Baliabide ekonomikoak.
 - Antolaketa sendotzea eta erakunde en plangintza estrategikoa.
 - Proiektu komunitarioaren iraunkortasuna.
 - Bigarren hizkuntza gisa irakasteko estrategiei buruzko modulu bat sartzeko.
 - Jatorrizko hizkuntzak irakasteko material didaktikoa prestatzeko tailerra.
 - Talde-dinamikak ezartzea: joko interaktiboak, irakaskuntza-trukea, jolas gehiago, etab.
- 8) Talde parte-hartzaileen errealitate en azterketa sozioekonomikoa kontuan hartzea iradokitzen da, proposamenak errealitateetara egokitzeko. Interesgarria izan daiteke curriculumean irakasle indigenen esperientziak eta testigantzak sartzeko.
- 9) Gomendatzen da etorkizuneko ADITU postulatzaileak gutxienez antolakundearen parte aktiboa izatea, erakundeak INDARTU daitez en. Irizpide hori funtsezkoa da hautagaiak aukeratzeko⁶⁰.
- 10) ADITUetan sortu diren proiektuak berrikustea, batez ere sortutako produktuak. Txosten horiek berrikustea eta irakaskuntzarako oinarri gisa erabiltzea. Halaber, plataforma digital batean jarri eta lorpenei zabalkunde handiagoa eman.

⁵⁹ Inkestan agertzen modu berdinean adierazten dira.

⁶⁰ Zirriborroa irakurtzean, Garabideko taldeak hau idatzi nahi du: "dagoeneko egiten dute, baina ez da beti bete".

- 11) Erakundeak kudeatzeko gaitasuna hobetzea, hizkuntza biziberritzeko jardueretarako FINANTZAKETA lor dezaten. Hizkuntza biziberritzeko proiektuak finantzatzen dituzten erakundeen datu-basea eman dakieke.
- 12) Lana modu estrategikoan lan egiten den eskualde eta erakundeetan kontzentratzea. Horrela, lana indartzen da, beste pertsona batzuetara zabaldu beharrean.

Iraunkortasuna eta epe luzeko eragina bermatzeko

- 1) Udalekin, hezkuntza-ministerioekin, estatuko eta tokiko agintariekin aliantzak egiteko estrategia diseinatu behar da. Hori guztia hizkuntza-estrategietan parte hartuko dutela bermatzeko.
- 2) Ikasleen jatorrizko erakundeekin akordioak proiektuaren diseinutik bermatu behar dira. Garrantzitsua da bere konpromisoa izatea, hitzarmenak edo itunak eginez, proiektuan ezarritako ildoetan parte hartuko duela eta konpromisoa hartuko duela ziurtatzeko.
- 3) Eragin politikoaren ildo bat sartzea proposatzen da, tokiko agintari publikoak ikasleen proiektuen garapenean lotzeko eta, hartara, emaitzak zabaltzeko.
- 4) Itzulketa jardunaldiak Garabiderekin hitzarmena sinatu duten erakundeek lagundu eta egin behar dituzte.
- 5) Egokia litzateke espezializazioen jarraipena egitea, adibidez, norbait hizkuntza-plangintzarekin hasten bada, hezkuntzan espezializatzen jarrai lezake, proiektuari jarraipena egiteko. Espezializazio bat partekatzen dutenak ere harremanetan jar daitezke, esperientziak trukatzeko.
- 6) Hautagaiak bilatzeko irizpide selektiboagoak berrikusi eta ezartzea. Garrantzitsua da ADITU ikasleek erakundearekiko konpromisoa izatea eta erakundearen laguntza izatea biziberritzeko ekimenak garatzeko. Onartutakoek ikastaroan diseinatutako proiektuak gauzatzeko konpromisoa hartzea gomendatzen da. Proiekturik gabe ez dute ikastaroa gainditu. Eta tokiko erakundeak berak ebaluatu behar zuen, halaber, prestakuntza prozesuaren zati gisa eraikitako proiektuaren eragina.
- 7) Tokiko erakundeekin artikulazio handiagoa egin behar da, herrialde bakoitzeko antolakuntzarekin tresna bateratuak sortzeko. Horrela, parte-hartzaileen konpromiso handiagoak lortuko dira jatorrizko herrialdera itzultzean eta k ezarritako prozesuetan parte hartu ahal izateko.
- 8) Erakundeak sendotzea prestakuntza eta ikasleei laguntzea baino GEHIAGO da. Herrialde eta erakunde gutxi batzuei zuzendutako eragin-estrategiak diseinatu behar dira, ikastaroa bereziki Ekuadorren, Kolonbian, Guatemalan eta Mexikon diharduten erakundeentzako errefortzua izan dadin. Horregatik, lurraldean indartze-prozesuekin jarraitzea proposatzen da, beste proiektu batzuk irekiz,

finantzaketa eta proiektuak handituz, tokiko dinamiken jarraipena egin ahal izateko. Laguntza teknikoa eta instituzionala behar da prozesuei jarraipena emateko.

- 9) Hegoaldean sareak sortzeko ekimena sortzea ADITU taldeetan parte hartu duten erakundeekin. Erakunde horietatik hurbil dauden eragileen mapaketa egitea, hizkuntza gutxituak defendatzeko nazioarteko plataforma baten artikulazioa sustatzeko. Plataformak helburu argia izan beharko luke, eta emaitza eta jarduera txiki batzuk hasieran, dinamika propioa hartzen duen bitartean.

Generoaren, giza eskubideen eta ingurumenaren zeharkako ikuspegietan sakontzea

- 1) Erakundeetako emakumeak indartzea iradokitzen da, erronka horiei erantzuteko eta emakumeek etxean eta komunitatean dituzten eskubideen gainean aurrera egiteko, elkarrekikotasunaren ikuspegia, herri indigenek ulertzen duten bezala. Emakume indigenen arteko topaketak sustatzea izan da modu eraginkor bat. Prestakuntza-ikastaroek ere emaitza onak ematen dituzte, herri-hezkuntzare metodologietatik eraikitzen badira.
- 2) Genero-ikuspegia gehiago landu behar da harreman desberdinak aldatzeko, eta, horretarako, emakumeekin eta gizonekin lan egin behar da. Berariazko prestakuntza sartu behar da rolei dagokienez, maistreaming edo jabekuntza pertsonal, politiko eta ekonomikoa eta generoaren eragina baloratzeko berariazko metodologiak erabiltzea implikatu dezakela.
- 3) Eskubideen ikuspegitik, giza eskubideen prestakuntzan sakontzea proposatzen da, ikuspegi dialogikotik. Horretarako, herri indigenetatik ikuspuntua duten pertsonak ekarri behar dira, Giza Eskubideen ikuspegia mendebaldetik osatzeko.
- 4) Tokiko jarduketaren ikuspuntua indartzea iradokitzen da, betebeharraren titularrak sendotuz, ekimen bakoitzean koordinazio-, aliantza- eta elkarrizketa-jarduerak sortuz tokiko erakunde publikoekin, horiek baitira hizkuntzaren defentsaren arduradunak. Tokiko eragin politikoko jarduerak sustatu eta finantzatzea, Garabideren jarduera osatzeko.
- 5) Ekologiaren gaiak herri indigenek Ama Lurrarekin duten harremanarekin du zerikusia, eta, beraz, prestakuntzan bertan baloratu behar da. Gainera, ekologia linguistikoaren gaiari heltzea eta garapena sustatzea, unibertsoaren loturatik abiatuta eta munduari lotutako herri indigenen mundu-ikuskeratik abiatuta. Hizkuntza beste kultura-, gizarte- eta garapen-eremu batzuetarako sarbidea da, eta eragina du kulturen eta herri indigenentzat funtsezkoak diren beste elementu batzuetan.

Euskadin Garabideren irudia indartzea

- 6) Garabideren jardueren irudia gehiago bultzatzea, hizkuntza gutxituen aldeko sentsibilizazioa eta kontzientziak egiteko. Nazioarteko lankidetzaren esparruan, herri indigenekin lan egiten duten Euskadiko edo Europako beste GGKE batzuekin aliantzak egitea eta hizkuntza biziberritzeko prozesuak eratu eta laguntzeko hitzarmenak ezartzea.
- 7) Eskola publikoen eta ikastolen sarea indartzea eta zabaltzea, elkartasunean eta lankidetzan jarduera gehiago egin ditzaten hizkuntza biziberritzearen eta hizkuntza gutxituen defentsaren gaia barne.
- 8) Ekintzak hezkuntza ez-formalera zabaltzea (erakunde sozialak, feministak, migratzaileak, ingurumenekoak, etab.) herritarrengana iristeko, gizarte-sareak edo beste estrategia batzuk bezalako estrategia berriekin.
- 9) Familiak eta herritarrak material pedagogikoak egiten inplikatzeko saiakerak, bi noranzkoko prestakuntza duten eskola edo ikastoletan.
- 10) Euskara biziberritzeko mugimenduan ohikoak ez diren entitateetara zabaltzea lankidetzaren sarea, hala nola Deustuko Unibertsitateara edo hizkuntza biziberritzeko ekimenetan sar daitezkeen beste batzuetara.

ERANSKINAK

1. Berrikusitako bigarren mailako iturrien zerrenda
2. Ebaluazioaren matrizea
3. Landa-laneko agenda Kolonbian
4. Inkestaren formatua
5. Ikasleei egindako inkestaren emaitzak aurkeztea
6. ADITU historiako tren-tailerra Garabiderekin
7. ADITU programaren azpiko aldaketaren teoría
8. Erakundeak sendotzea
9. Jardunaldien taula eta haien balorazioa
10. Balorazioarekin garatutako proiektuak